

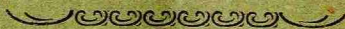
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΑΝΕ ΣΤΑ 1922

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ειρηγικό *Νίκου Πάλλη*. Τραβούν
οί πεθασμένοι *Δημ. Α. Δανάλη*.
"Όραμα ψυχής *Γ.Θ. Βαφόπουλου*.
Πόρνη *Κώστα Μουσούρη*. Στη
Σμυρνιά *Αντώνη*. Τρίφυλλα *Σί-
τσας Καραϊσκάκη*. Έφτασε η έπο-
χή μας *Κούλας Τσούγγου*. Ξανα-
ζωντανεμα πόθου *ΔΙΜΙ*. "Ένας
άνθρωπος *Τάσου Παρεβρίτη*. Η
αλήθεια και ο άνθρωπος *Κ. Στούρ-
να*. Τά τραγούδια ενός γυρισμού
Θρασύβ. Ν. Σταυράκη. Δός μου
Αντρέα Δουίζου. Λημοτικά τρα-
γούδια *Σπύρον Καβάσιλα*. Ποιός
έφταιγε *Ζήση άνθρωπινού*. Σε κά-
πιο νέο που πέθανε *Δ. Α. Δανάλη*.
Στο περιβόλι *Σρόλκα*. Ο Βδομα-
δάς *Νίκου Σώτη*. Νεοελληνική φι-
λολογία, Κριτικές μελέτες, Βιβλιο-
κρισίες, Ξένα φιλολογία. Διάφο-
ρα. Άλληλογραφία. Περιοδικά.

10

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΧΡΟΝΙΑ Β. --ΑΡ. ΦΥΛ. 4-10

ΑΠΡΙΛΗΣ 1923

ΤΥΠΟΙΣ : "ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ," - ΘΕΣ)ΝΙΚΗ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

10^{ου}

ΜΗΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΑΝΕ ΣΤΑ 1922

ΕΚΔΑΙΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΕΤΡΟΦΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΡΑΔΟΣ ΧΑΤΖΗΝΑΣΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΧΡΟΝΙΑ Β.

ΑΡ. 4—10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1923

ΕΙΡΗΝΙΚΟ

Ἐορμὴ βαρβάρων ξέσπασε ἄδῃ κάτου
σὰ μπόρα, οἰμέ-καὶ πάει ἡγλυκειὰ γαλήνη!
Θριάμβου ἀλαλαγμοὶ παντοῦ καὶ θρήνοι
καὶ σ' ὅλα κάποιο φρένιασμα θανάτου....

Χαρά στον, ὅπου ζῆ με τὰ ὄνειρά του
σὲ μιὰν ἀκρούλα με ταπεινὸσύνη
κι' ἄδολο νοῦ! Χαρά στον πῶχει μείνη
καθάριος κι' ἀπὸ στάλα ἀκόμα αἱμάτου;

Ἔ! νᾶνθιζαν τὰ κρῖνα ἀγάπης πάλι
στὴ δόλια μας ψυχῇ πὸν στάει φαριμάκι.
Κ' ἐνῶ ἡ ζωὴ σὰ γάργαρο νεράκι

Ἔὰ κύλας, εἰρηνικὸ τραγοῦδι ἀγάλι
νὰ ἡχοῦσε μιὰ φωτόλουστην ἡμέρα,
νὰ πάη ψηλὰ στὸ γαλανὸν αἰθέρα...

ΝΙΚΟΣ ΠΑΛΛΗΣ

ΤΡΑΒΟΥΝ ΟΙ ΠΕΘΑΜΕΝΟΙ

Ἐυπνάει τῶν πεθαμένων τὸ κοπάδι
ὁ χάροντας, τὴν ὥρα πὸν ἡ καμπάνα
τῆς νύχτας τὸ πηχτὸ ξεσκλαίει σκοτάδι,
σκοῦζοντος δώδεκα φορές;...

Καὶ βύρα...οἱ πεθαμένοι πρὸς τὰ οὐράνια
χυμοῦν, ἐνῶ ἀκλουθώντας οἱ δαιμόνοι
στὸν ἄνεμο καβάλλα, ἰὲ δρεπάνια
δέρναν τῶν πεθαμένων τὶς ψυχὰς

Κιδιμπρός, στὸ θάνατο καβάλλα ὁ χάρος
βαδίζει νικητῆς—πέρα ἀπ' τὰ χᾶη
ἀχτίδες, χύνει ἕνας χαμένος φάρος
μάβρες, στῶν πεθαμένων τὶς μορφες...

ΔΗΜ. Α. ΔΑΝΑΛΗΣ

ΟΡΑΜΑ ΨΥΧΗΣ

Χαρισμένο τοῦ φίλου Β. ΧΑΤΖΗΑΝΤΡΕΟΥ

ἜΟλες οἱ μπόρες τῆς Ζωῆς τὴν ὑπαρξή μου ἄ δέιρουν
Σὰν πύργο, πὸν ἡ βροχὴ τὰ ὑγρά της βέλη ρίχνει ἐπάνω
Κι ὁ χρόνος ἂν τὴ μνήμη μου πληγώσει, ἐνὸς ὄνειρου
Βαθιά μου ἡ ἀνάμνηση θὰ ζῆ κι ἀκόμα ὡς ἀποθάνω:

— Ἔ πολιτεία, πὸν μιὰ βραδιά σ' εἶδα μὲς στὰ ὄνειρα μου
Σὰν ὄραμα νὰ ὑψώνεσαι σ' ἄγνωστες χῶρες ξένες
Μ' ἔκσταση θεῖαν ὑψώθηκε πρὸς σὲ θαμπὴ ἡ ματιά μου
Κ' ἦρθε ἡ Ψυχὴ γυρεύοντας κάποιες χαρὲς κρυμμένες—

Κ' εἶδες, Ψυχῇ, σπίτια βουβὰ καὶ θύρες κλειδωμένες,
— Ποιὸ τάχα χέρι τὰ κλειδιά κακόβουλο εἶχε κρύψει;—
Πεντάλφες στὰ κατώφλια τους κ' ἐπιγραφὰς σβυσμένες
Μὲ δίχως νόημα καὶ παντοῦ, παντοῦ ἐνοιῶσες τὴ θλίψη.

Κ' εἶπες περίλυπη Ψυχῇ: Ποιὰ νᾶναι τούτη ἡ χώρα,
Ποῦ ἀσάλευτα καὶ θλιβερὰ βουβὰ ὅλα νεύουν κάτου
Κι ἀργὰ δίχως καμμιὰ ζωὴ περνᾷ ἄσκοπα κάθε ὥρα;
Κι ὁ ἀντίλαλος σοῦ ἀπάντησεν:—Ἔ ἡ χώρα τοῦ θανάτου!>

Θεσσαλονίκη 1922

Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΡΝΗ

Στὸ ἄμαρτωλὸ κρεββάτι σου γυρεύει
τὸ κορμί μου νὰ πέση... θὰ φιλήσω
τὸ βαμένο σου στόμα καὶ θὰ σβύσω
τῆς σάρκας μου τὸν πόθο πού σαλεύει.

Μὰ τὴν Πίστη μου!... θέλω νὰ γλεντήσω
ἀπόψε μαζί σου... Νὰ ζωντανεύη
νοιῶθω τὸ χτῆνος μέσα μου... θ' ἀνέβη
τὸ αἷμα στὸ κεφάλι μου καὶ πίσω

μου θὰ ρίξω κάθε μου πόνο... Γδύσου
καὶ πέσε μὲς ἰὸ βρώμικο κρεββάτι
νὰ δεχτῆς τὸ κορμί μου... Ἡ μορφὴ σου

τὴν ἡδονὴ θέλω νὰ δείχνῃ... Κάτι
μὲ τραβᾷ κοντὰ σου ἀπόψε... Κι' ὥστόσο
γι' αὐτὸ πού θὰ μοῦ δώσης θὰ πληρώσω!

Ἀθήνα Μάρτης 1922.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΣΟΥΡΗΣ

ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΙΑ

TOUT EST RUINE

Πονεῖς,
καὶ μὲς' σ' τὸν πόνο τὴ χαρὰ γυρεύεις.
Θρηνεῖς,
καὶ μὲς' στὸ θρηῆνο σου ἀγναντεύεις
στερνῆς
στιγμῆς σημάδια κάποιας ζήσης—
θανῆς,
πού θές μὰ δὲ μπορείς νὰ ξαναζήσης.

* *

Θολά,
θολά, βαρειά τὰ μάτια σου ἀπ' τὸ κλῆμα.
Μιλᾷ
μονάχο στὴν καρδιὰ τὸ δρᾶμα
δειλά.
Μὴν τὴν γυρεύεις τὴν χαρὰ στὸν πόνο,
ἀλλὰ
στὴ λήθη μόνο.

* *

Ἴερά
θυμῆματα βυθισμένα. Κι' ἡ παληὰ σου,
χαρὰ,
κάηκε μαζί μὲ τὴ φωληὰ σου.
Χαρὰ
κι' ὄνειρα καινούργια περὶ νὰ ὑφαίνης.
Νοερά
ὄσο κι' ἂν κλαῖς δὲν ἀνασαινεῖς.

ἈΝΤΩΝΗΣ

ΤΡΙΦΥΛΛΑ

I

Τὴν ἀγάπη κάπου ἔτυχα
σ' ἓναν ἔρημο λόγγο
χεροδύναμα θέριζε
τὴ χαρὰ καὶ τὸ βόγγο.

Ἔ! Κερά παντοδύναμη
πάρε μὲ σου κοπέλι
γιὰ τὸ βίος τ' ἀρίφνητο
πού συμάζεμα θέλει

Μὰ ὦ! τὸ βάρος τ' ἀβάσταχτο
μοῦ πληγώθηκε ὁ νῶμος
εἶν' σκληρὸ τὸ μετάνιωμα
μὰ κλειστός πειὰ κι' ὁ δρόμος

II

Ψυχὴ μου εἶσαι διπρόσωπη
κ' ἀνείκαστη σὲ μένα
πότε στὰ βάλτα σίχνεσαι
καὶ πότε στ' ἀνθισμένα

Μεσοτὺς ἀνθῶν ξεπέρνεις κ'
καὶ γίνεσαι ὄλο μύρα
πειτὰς τὸ βρόμιο φύρμα
καὶ ντύνεσαι πορφύρα

Ἐγὼ μικρὴ κι' ἀνήμπορη
δὲ σ' εἶχω δεσκαλεψι
πιὸς νὰ σ' ἔμαθε μᾶστορης
ποιὸς νοῦς σοφός; Πιὰ σκεψῆ;

III

Τώρα γερικὸ ξ-γερὸς
πλαγιαστὸ στὸ πλεβρό σου
καὶ τὸ κρύο ξαματώμα
θρηνολεῖ τὸ χαμὸ σου

Τὰ γλαρόνια γοργόφτερα
σ' οὐρνοὶ μέσα μπλάβου
τὸ πικρὸ πᾶνε μήνυμα
κεῖ πού οἱ γνώριμοι κάβοι

Καὶ κυττᾷ τὴν κατάντια σου
στῆς θαλάσσιας ἐρημῶν
τὰ νερά. Κλαῖς καρὰβι μου;
—Ἔ! ἀλί! τρισαλί μου!

Μοσχονῆσι

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΓ'ΣΚΑΚΗ

ΚΟΥΛΑΣ ΤΣΟΥΓΚΟΥ

ΠΕΖΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩ

ΕΦΤΑΣΕ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Ἡ ἐποχὴ πού μοῦταξες πῶς θ' ἔρθης ἔφτασε. Ἐνα αἶσθημα τρεμουλιαστῆς χαρᾶς
πού δὲν κοτάει νὰ ἐκδηλωθῆ περνᾷ ἀπ' τὶς φλέβες μου μυστικά σὰν τὴ δροσιὰ ἀνάμεσα
στὰ σπαρτά.

Βλέπω τ' ἀνάδεμα τῆς μέρας καὶ τὸ πέσιμό της καὶ τρέμωστικὴν ἀγωνία. Μέσα στὸν
ἀγῶνα αὐτὸ πού μελετᾷ τὸν ἐρχομὸ σου ἡ ζωὴ μου ὄλη, πάλη μὲς' τὴ φωνὴ μου πού
ἀδιάκοπα ρωτάει. Ἡ ζωὴ μου ὄλη ἀνεβαίνει στὸ βλέμμα μου πού σ' ἀναζητάει
πάνω στὸ μακρυνὸ λευκὸ δρόμο. Ἡ ζωὴ μου ὄλη ἀφουγκράζεται τοὺς ἤχους πού μοῦ
φέρει ὅτι μπορεί νὰ μοῦ μνηύσῃ κάτι γιὰ τὸν ἐρχομὸ του. Καὶ ἡ ζωὴ μου κάθε τόσο
σκορπᾷ σὰν ἓνα κῆμα θεομῶ. Ἄ! τίποτα δὲ μπορεί νὰ λιγοστῆ τὴ λαχτάρα μου. Σὲ
περιμένω. Κι' ὅπως ἡ ἀνοιξὴ λιπόθυμη καὶ ἀποκαωμένη, παραδίνει τέλος τὰ λουλούδια
τῆς μέσ' τὰ λιγωμένα μεσημέρια, στὰ πυρένια χάρδια τοῦ Ἡλίου. Ἐτσι καί γὼ λιπόθυμη
ἀπ' τὴν ἀγωνία πού δονίζει μου τὰ μύδια τῆς καρδιάς θὰ παραδώσω τέλος στὰ χέρια
σου τὴ ζωὴ μου, τὴν ψυχὴ μου ὀλόκαρη.

Ἡ ἐποχὴ πού μοῦταξες πῶς θ' ἔρθης ἔφτασε. Βλέπω τ' ἀνάδεμα τῆς μέρας καὶ τὸ
ἰσκιωμένο γερσιμὸ της καὶ τρέμω ἀπ' τὴν ἀγωνία. Μὲ λαχτάρα θὰ τρέξω σὰν ἀγροικίω
τὸ περπάτημά σου στὴν ἄμμο καὶ τὰ χέρια μου μόνο σιωπηλὰ θὰ σὲ τυλίξουν. Βουβὰ
θὰ κλάψω στὶς χοῦφτες σου, ἐνῶ ἐσὺ θὰ ζητᾷς λόγια ἀγάπης ἀπὸ μένα τὴν ἄπειρη.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

DIMI

ΞΑΝΑΖΩΝΤΑΝΕΜΑ ΠΟΘΟΥ

Κ' ἦρθε κοντὰ μου τὴν ὥρα πού ἡ ἀδιαφορία εἶχε ἀρχίσει νὰ σκληραίνει τὴν καρ-
διά μου καὶ τὸ δηλητήριο, πού τῶν ἀνθρώπων ἡ μοχθηρία μοῦ χάρισε, αἰστανόμουνα
στὴν ψυχὴ μου. Κ' ἦρθε κοντὰ μου μικρὴ στὴν ἀρχή, πὺ μεγαλομένη—γιγάντια, κα-
τοπι κ' ἔρριξε τῆς ὁμορφῆς ἀλήθειας τὸ μεγάλο φῶς, στὸ σκοτεινιασμένο μυαλό μου. Καὶ
γέμισε ποθιασμένες ἐπιθυμίες τὴν καρδιά μου καὶ ὀλοκόκκινο ἀνέβασε, στὰ μαραιμένα χεί-
λη μου τὸ γέλο καὶ ἀνάστησε τοὺς νεκρωμένους πόθους μου καὶ γλυκοκύταξε τὰ σβησιμέ-
να ἰδανικά μου. Κ' ἦρθε κοντὰ μου πρῶτα ντροπαλή, ἀργότερα μὲ τόλμη καὶ νὰ πλημ-
μύρισε θεόρατη, ἡ ἀγαπημένη μου εἰκόνα της, σ' ὄλο μου τὸ εἶνε. Κ' ἡ ψυχὴ μου ἀνα-
γάλιασε κι' ὁ κόσμος ὅλος γένηκε ὄρατος κ' ἡ καρδιά μου ἐλεύτερη ἀνάσαινε καὶ πάλι
καὶ στὸ κορμί μου πέρασαν ἀνατριχίλες ἡδονῆς καὶ πλημμύρισε ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ χαρὰ.
Κ' εἶπα τότε: «Ζῶ» Καὶ τὴ φώναξα δυνατὰ, τούτῃ τὴ λέξη καὶ τὰ πνεμόνια μου φού-
σκωσαν ἀπὸ τὸ φώναγμα τὸ μεγάλο καὶ τὰ ψηλὰ βουνὰ μοῦ φέρανε πίσω τὴν ἠχὴ κ' ἔ-
γινε βασιλιάς ὄλου τοῦ κόσμου.... Κι' ἀπὸ τότε ζῶ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1923

ΤΑΣΟΥ ΠΑΡΕΒΡΙΤΗ

ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

(συνέχεια πρὸ τὸ προηγούμενο)

Εἶχε κόψει πολλὰ λουλούδια καὶ στόλιζε μ' αὐτὰ τὸ παλιὸ σακάκι πού φοροῦσε καὶ
σῆκωνε τὸ χέρι του γιὰ νὰ βλέπει τὸ τρύπιο μανίκι καὶ τὰ χείδευε κατενθουσιασμένος.
Τὰ παιδιὰ κοιτάζανε τὴ γούρνα ἢ κωνότανε ἀνάμεσα στὶς φυλλωσιές καὶ κάπου κάπου

γυρίζανε και τούριχναν μια κλεφτή ματιά άπορημένα. Δεν μπορούσαν να καταλάβουνε. "Όλα αυτά ήταν τόσο παράξενα.....

— Παιδιά, δε θα φύγετε από δω. Δεν πρέπει να μ' αφήσετε μόνο..... "Αν φύγετε θάρθω μαζί σας. Θα καθήσω στο σπίτι σας, Γρηγόρη..... θα είμαι αδερφός σας. Θα κάθομε μαζί σας κοντά στη μητερούλα σας και θα μ' ας διηγάται όμορφα παραμύθια.

— "Όμορφα, πολύ όμορφα παραμύθια, μουρμούρισε το παιδί.

— Πόσο μ' αρέσουνε! "Εδώ είχα μια φορά τη Μαμαζέλ Κούλα που μου διηγότανε το παραμύθι του "Αδάκρυτου. Τό ξαίρετε; Δεν τό ξαίρετε εσείς. "Εμένα μου τόλεγε σαν είμαστε μόνοι στο μπαλκόνι, γιατί δεν ήθελε νάν τ' άκούσει ή μαμά..... "Ο "Αδάκρυτος ήταν ένας ωραίος ήρωας. "Ηπια νερό μ' ένα χαρτί που έγραφε να τονέ σκοτώσουν..... "Όταν μου τόλειπε για πρώτη φορά έγω τρόμαξα. Είτανε σκοτεινά και δεν είχαμε ανάψει τη λάμπα. Μόνο τό φεγγάρι μ' ας φώτιζε..... Οί μικροί μαζωχτήκανε γύρω του και τόν άκουγαν μ' δλάνοιχα μάτια.

— "Εγώ φοβάμαι όταν είνε νύχτα, είπεν ο Παύλος.

— Κι' έγω φοβήθηκα τότε, φοβήθηκα πολύ. "Εκλαφα κίολας. Μα ύστερα δεν έκλαια πιά. Κι όλο έλεγα στη Μαμαζέλ Κούλα να μου τό ξαναπή τό παραμύθι.....

— Του "Αδάκρυτου.....

— Ναί. "Ηπια νερό με τό χάρο.... "Ετσι τόλεγεν αυτή.

— Μό μπορεί κανείς να πιει νερό με τό χάρο;

— Με τό χαρτί, ναί. "Εγραφε να τόν σκοτώσουν.....

— Ποιός;

— "Ο Βασιλιάς.

— "Ο Βασιλιάς είνε δυνατός, μουρμούρισε τό άλλο παιδί, ο Βάσος. Και φορεί χρυσά. "Εχει και κορώνα με διαμάντια.....

— Που τά βρισκουνε τά διαμάντια;

— Σκάβουνε στη γή και τά βρήσκουν. Είνε κρυμένα βαθειά.....

— Και τά δίνουνε του Βασιλιά;

— Ναί, νάν τά φορεί στην κορώνα.....

Φλυαρούσανε για πολλήν ώρα. "Η παιδική τους κουβέντα πετοῦσε πόντ' αποδῶ, πόντ' αποκεῖ και γελοῦσαν ή φανταζότανε ωραίους ήρωες και κάποτε μιάν άφελέστατη θλίψη άχνιαζε στα όνειροπαρημένα τους μάτια. "Ο Νίκος έλεγε πως πέθανε πιά ή Μαμαζέλ Κούλα. Δεν τόξαιρε γιατί. "Επεσε στον ποταμό και πνίγηκε.

— Πνίγηκε!

— Ναί. Είχε πονέσει πολύ. Ποιός ξέρει.....

"Ο Παύλος ξανάπιασε την πετονια κι ο Νίκος π. γε μέσα να πάρει τό βιολί του. "Ο ήλιος βασιλευε πίσω από τις δεντροστοιχιές. Μιάν αιθέρια χρυσόσκονη κατέβαινε από τό φλογισμένο ούρανό κι' αποκαθότανε στις κορφές των δέντρων. Κάπια μυστική, χιλιάκριβη πνοή σουσουρίζε στις φυλλωσιές κ' είτανε μια εσωτερη ανταπόκριση της άποδειλινης φύσης στις μικροίλες καρδιές. "Όλα είτανε τρυφερά, πολύ τρυφερά. Κάπιες ώρες λατρείας. Στιγμές έκστασης. Νόμιζες πως τό π' αν έξαφνα είχε πάρει την παιδιάτικη άθωότη κ' ένα όνειρο αγάπης πως είχε κατέβη στη γή. Και τό μαρμάρινο άγαλμα της παλαικής θεής κοιτάζε όλοένα με στοργικό φωτόγελο.... "Ο Γρηγόρης προχώρησε τόν! στην άκρια του κήπου. Οί τελευταίες φυτιές μοσκομύριζαν. Τό μεγάλο άρχοντόσπιτο, μαρμαροσκάλιστο, όμορφοχτισμένο, όρθωνότανε πίσω από τά κάγγελα. "Ο μικρός σήκωνε τά μάτια του σ' ένα παράθυρο. "Ενα καστανό κεφαλάκι παιδούλας με φιογγους βιολέτινους τόν άτένιζε με δυο λαμπερά μάτια.

— "Η Λέλα..... σκέφτηκε τό φτωχόπαιδο.

— Κι άλλο σοκακόπαιδο, συλλογίστηκε ή μικρή.

Στά λαμπερά μάτια άστραπεν ή πικρόχολη περιφρόνηση κι ο Γρηγόρης ένιωθεν ένα κακό αίστημα μέσα του. Δυο σπίθες κι αντίκρουστήκανε, δυο παιδιάτικες σπίθες με

τόσο φοβερός! "Η Λέλα άποτραβήχτηκε κι ο Γρηγόρης τράβηξε σκυφτός προς τά παιδιά. Πόσο είτανε χλομός!

"Ο Νίκος ξαναφάνηκε τώρα με τό βιολί, μα δεν είτανε μόνος. Κρατοῦσε από τό χέρι ένα κοριτσάκι φτωχικά ντυμένο, ξυπόλυτο, με ξανθά μαλλιά χυμένα γύρω στο μαρμένο του πρόσωπο. Περπατούσανε σιγά, τό ένα σιμά στο άλλο και οί δυσμιές αντιχρωμιές φωτόλουζαν τά δυο κεφαλάκια που μιá καλομάννα λογάριάζε ν' ανταμώσει στη ζωή. "Η εμφάνιση αυτή μ' ήψε βαθειά στην ψυχή των παιδιών. "Υπάρχουνε κάτι πράγματα στη Ζωή, άπλά, τόσο άπλά, μα τόσο βαθειά στο άφελο ντύματος. Μια μελλοντική μυστικότητα τά τριγυρίζει κ' ένα μάτι, ένα ύπερνοο μάτι πιστεύεις πως τά μελετάει από ψηλά, και τους δείχνει τό δρόμο, τό μοιραίο δρόμο της ζήσης. Τά νιώθουμε πολύ καλά αυτά τά άπλά πράγματα μα είν' άδύνατο νάν τά ποῦμε. Είνε σαν τό πεταλουδίσιο χνούδι που τό καταστρέφεις σά θελήσεις νάν τό χαδέψεις. Τά δυο παιδιά είχανε σιμώσει πιά, χέρι με χέρι, άντάμα.... "Ο Νίκος κοιτάζε τρυφερά τη μικρή, μα τότε γίνηκε κάτι που είτανε σά κρύα πνοή που διαβαίνει πάνω από ένα ξωτικό λουλούδι και τό παγώνει και τό κροώνει από τρόμο..... "Η παιδούλα σαν αντίκρουσε τά μικρά ξεπετάχτηκε, βούρκωσε, κ' ένας άλαφιασμένος λυγμός της τάραξε τό λεπτό στηθάκι. "Ενα μουγγό βογγητό στην αρχή, μιá σπασμωδική κίνηση των χειρών κι ο παραδαρμός ύστερα του πιό πονετικού θρήνου, και τό κύλημα των πονετικών δακρύων..... "Ο σπαργαμός αυτός είχε σκορπίσει μιάν άόριστη άνατριχίλα στα παιδιά. "Ασυναίσθητα μαζωχτήκανε όλα μαζί γύρω στο κοριτσάκι και τό κοιτάζανε θλιβερά, βουβά. "Όλα είχανε σιγήσει γύρω κι άκουες μονάχα κάτι σά μακρυνό πλατάγισμα φτερών, σαν άνάσα που διαχυνότανε παντού. "Η μικρή έκλαιεν άσυγκράτητα ένα κλάμα σιγανό, πνιχτό..... Κ' είτανε ο θρήνος που φουσκώνει μέσα μας ή νίκη του Μοιραίου, τό παράπονο της ξεμοξιασμένης ύπαρξης στον κακό κόσμο.....

— "Αννούλα, πάψε, γιατί κλαίς, "Αννούλα; ο Νίκος σκούνητησεν ίσαμε τό έδρανο τό κορίτσι, κάθησε σιμά του και του χείδευε τρυφερά τά μαλλιά. «Γιατί κλαίς, "Αννούλα;»

— "Ορφάνεψε, ξεστόμισεν ο Βάσος σβηστά.

"Η λέξη αυτή είτανε σά μιá πολύτιμη στάμνα γιομάτη μῦρο από τά βάθη της "Ασίας που σπάζει άξαφνα στα χέρια μιás ευγενικιάς άρχόντισας και τό μῦρο ξεχύνεται βαρύ, σε κύματα ευωδιάς που φέρνει τη ζάλη. "Αντιλάλησε ξερά στον αιθέρα και μιá δυνατή πνοή πόνου χύμηξε μέσα στην ψυχή των παιδιών. "Η φτωχούλα είχε σκέπάσει τό πρόσωπο κ' έκλαιε γοερά, άδιάκοπα, κ' οί θρόμβοι των δακρύων της κυλούσαν στο φρέμα της.

— Κλάψε, "Αννούλα, κλάψε πολύ.....

"Όλα κλαίανε τώρα κι ο ύπεροχος συμπαθητικός αντίλαλος λειτουργούσε σά μυστική λατρεία στα βάθη των παιδικών καρδιών. "Ενας θεός παράστεκεν, ο Θεός Πόνος. Και θάλεγε πως όλα μαζί στο κλάμα τους περνούσανε τις στοές ενός παλαικού ίερού για να ξανοιχτούνε στο δημιουργικό λειβάδι της Ζωής, "Ενωθεν ένα πλάτεμα, μιάν άπερανντωσια μπροστά τους και δεν είτανε μόνα, κ' είτανε χίλιες ζωές ή κάθε μικρούλα ύπαρξη που μεγάλωνε και ξεσήκωνεν ο πόνος. Μια πλάση που φτέρωνε για τό άγκάλιασμα της πελώριας Ζήσης. «Όυτε πατέρας ούτε μητέρα! Χιλιάρφανη ή "Αννούλα στον κόσμο.....»

— Κλάψε, φτωχούλα, κλάψε πολύ.....

Στό άλλο τό τέλος

Κ. ΣΤΟΥΡΝΑ

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

"Υπάρχει; Και τί είναι τέλος πάντων αυτή ή αλήθεια;

Την ερώτηση αυτή, που έκανε τη νύχτα εκείνη της Θείας άγωνίας στον υπόδικο

Θεάνθρωπον ὁ κριτὴς ἄνθρωπος, χίλιες φορές βρίζεται ὁ καθένας μας στὴ θέση νὰ κἀνῃ στὸν ἑαυτό του καὶ ποτέ, δὲν αἰστανθῆκε τόση δυσκολία γιὰ ν' ἀπαντήσῃ, ὅταν θελήσῃ τὸ πρῶμα νὰ τὸ καλοσκεφτῇ. Πολλὲς φορές πιστεύουν στὴν ἀλήθεια οἱ ἄνθρωποι τόσον ἐυκολότερα ὅσο βρίσκονται μακριὰ τῆς. Συνήθως τὸ ΨΕΜΜΑ φοράει τὴ μάσκα τῆς ἀλήθειας καὶ ἀπατάει τοὺς ἄνθρώπους τόσο, που νὰ τοῦ στένουν μεγαλειώδεις θριάμβους τὰ πλήθη καὶ νὰ τ' ἀποθεῶνουν σηκώνοντάς το στοὺς ἑβδομοὺς οὐρανούς, ἐνῶ στὰ στήθη τους χοχλάζει ὁ παράφορος ἐνθουσιασμός γιὰ τὴν ἀπατηλὴ του ὑπόσταση, ὡς πού πάλι τὸ ψεύτικο εἶδωλο νὰ σαρωθῇ καὶ ὁ προδομένος ἄνθρωπος νὰ νοιώσῃ τὸ χλευασμὸν ὀδυνηρὸ νὰ τοῦ τρώῃ τὰ σωθικά του.

Ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε εἶναι ἐκεῖνο, πού γιαντὸ ὁ νοῦς καταφάσκει, ὅμως αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀφαιρομένο καὶ σχεδὸν δὲν μᾶς λέει τίποτα. Κι ἂν θελήσουμε νὰ τὸ ἐπαληθεύουμε στὰ πράγματα θὰ ἰδοῦμε πῶς ἀποδεικνύεται λανθασμένο, καὶ ἕνα ἄθροισμα, τὸ πολὺ λέξεων, χωρὶς νόημα, πολλὲς φορές καὶ χωρὶς οὐσία. Ἄς θυμηθοῦμε λόγου χάριν τὴν ἀρχαία πίστη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ σχῆμα τῆς γῆς. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πίστευαν πῶς ἡ γῆ, εἶταν ἕνα ἐπίπεδο. Ὁ νοῦς κατέφασκε γιαντὸ. Ἐπομένως τό, ὅτι ἡ γῆ εἶταν ἐπίπεδο, εἶταν ἀλήθεια, σύμφωνα μὲ τὸν παραπάνου ὀρισμὸ. Μὲ τὴν πρόοδον ὅμως τῆς ἀνθρώπινης γνώσης ἀποδείχθηκε πῶς ἡ γῆ δὲν εἶταν ἐπίπεδο, μὰ εἶχε ἀνεκαθεν τὸ σχῆμα τῆς σφαίρας. Τόρα ὁ νοῦς καταφάσκει γιὰ τὸ σφαιρικὸ σχῆμα τῆς γῆς. Ὄστε ἐκεῖνο πού βγαίνει, εἶναι, πῶς στοὺς ἀρχαίους χρόνους, στὸ ζήτημα τοῦ σχήματος τῆς γῆς ὁ νοῦς κατέφασκε ὄχι γιὰ μιὰν ἀλήθεια, μὰ γιὰ ἕνα ψέμμα! Ὁ νοῦς ψέμμα θὰ ποῦμε ἂν ποῦμε, πῶς «ἀλήθεια εἶναι ἐκεῖνο πού γιαντὸ, ὁ νοῦς καταφάσκει». Γιατὶ ἐδῶ βλέπουμε πῶς ἔχουμε μιὰ τερίπτωση ὅπου ὁ νοῦς καταφάσκει, ὄχι γιὰ μιὰν ἀλήθεια, μὰ γιὰ ἕνα ψέμμα. Κι αὐτὸ θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ παρατηρήσουμε σὲ χιλιάδες ἄλλα παραδείγματα. Ὄστε ὁ παραπάνου ὀρισμὸς τῆς ἀλήθειας πρέπει νὰ διορθωθῇ. Μὰ πῶς;

Ὅταν θέλουμε νὰ κάνουμε τὸν ὀρισμὸ τῆς ἀλήθειας, δὲ μπορούμε βέβαια νὰ πάρουμε τ' ἀναρίθμητα, τ' ἀπειρα πρῶματα πού ὑπάρχουν στὸν κόσμον, οὔτε τις ἄσωστες ἰδέες τῶν διαφόρων ἀνθρώπων, πούναι σκορπισμένοι σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς καὶ νὰ τὰ κατανοήσουμε καὶ νὰ ποῦμε ὕστερα κρίνοντας τὸ καθ' ἕνα ἀπ' ὅλα αὐτὰ χωριστὰ πῶς τοῦτο (ὀρισμένο) εἶναι ἀλήθεια καὶ ὅλα τὰλλα πού διαφέρουν ἀπ' αὐτὸ ψέμμα. Γιατὶ πρῶτα τοῦτο εἶνε ἀδύνατο, γιατί τὰ πρῶματα τοῦ κόσμου καὶ οἱ ἰδέες εἶνε ἀπειρα, καὶ ὕστερα θὰ μπορούσε κανένας νὰ μᾶς πῇ πολὺ σωστά, βασιζόμενος ἀπάνου στὸ ἴδιο σύστημα, πῶς αὐτὴ ἡ ἐκλογή μας δὲν ἀποδείξε τὴν ἀλήθεια, οὔτε χωρίσε τὸ ἀληθινὸ ἀπὸ τὸ ψεύτικο, ἀφοῦ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἰδέα μας (ἢ ἡ πράξη τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀλήθειας ἀπ' τὸ ψέμμα) δὲν εἶταν παρὰ μιὰ ἰδέα, μέσα στις τόσες ἰδέες, πού ἔπρεπε νάβῃ καὶ αὐτὴ κρινόμενη καὶ ὄχι κρίνουσα, δίπλα στις ἄλλες ἰδέες καὶ ὄχι ἀπὸ πάνου ἀπ' αὐτές, καὶ ἡ πράξη μας δίπλα στις ἄλλες κρινόμενες πράξεις, καὶ ὄχι ἀπὸ πάνου ἀπ' αὐτές. Πολὺ περισσότερο ἂν βροισκόμαστε ὕστερ' ἀπὸ λίγο διάστημα στὴν ἀνάγκη ν' ἀναθεωρήσουμε τὴ γνώμη μας, καὶ ἀποδώσουμε τὸν τίτλον τῆς ἀλήθειας σ' ἄλλην ἰδέα ἢ πρῶμα ἀπὸ κείνα πού πρῶτηρα τὰγάμε περιτύσει μὲ τὴν ἰδέα τοῦ μὴ ἀληθινοῦ.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τῶν συλλογισμῶν σταματώντας πολλὲς φορές ἀφήνουμε τὴν ἀμφιβολία νὰ καταλάβῃ τὴ σκέψη μας καὶ κουνοῦμε τὸ κεφάλι μας δύσπιστα στ' ὄνομα τῆς ἀλήθειας! Μιὰ σκληρὴ ἀποθάρρυνση μᾶς πιάνει, καὶ τότε θὰ μπορῇ κανένας νὰ μᾶς ὀνομάσῃ σκεπτικιστές. Ἄν προχωρήσουμε ὅμως βαθύτερα θ' ἀπαλλαγτοῦμε ἀπ' αὐτὸ τὸν ὀδυνηρὸ ἐφιάλη πού σκοτώνει τὴν εὐγενικά μας πίστη στὴ διανόση μας.

Ἄν θυμηθοῦμε πῶς πολλὲς φορές γιὰ ἕνα πρῶμα ὁ νοῦς μας μπορεῖ νὰ σχηματίσῃ ὄχι μιὰ, οὔτε δυὸ, μὰ περισσότερες ἰδέες, πιστεύοντας πάντα πῶς εἶνε ἀλήθεια ἡ τελευταία, καὶ ὅλες οἱ ἄλλες προηγούμενες ψεύτικες, ἀκόμα καὶ ἂν ἔρθῃ γιὰ μᾶς ἡ περίοδος ν' ἀρχίσουμε ν' ἀμφιβάλουμε καὶ γιὰ τὴν ἀληθινότητα αὐτῆς τῆς τελευταίας ἰδέας χωρὶς νὰ ξεκαθαρίσουμε ἀκόμα ἐκείνη, πού ἔρχεται νὰ τὴ διαδεχτῇ, δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλουμε

πῶς ὑπάρχει ἡ νέα ἀλήθεια. Τὸ μόνο πού μπορούμε νὰ παραδεχτοῦμε εἶναι πῶς ἀκόμα δὲν τὴ διακρίνομε ποιά εἶναι, φτάνει ὅμως νὰ δυναμώσουμε λίγο τὴν προσοχή μας, νὰ κινήσουμε λίγο τὸ μυαλὸ μας πρὸς ὅλες τις δυνατὲς διευθύνσεις πού ἴσως νὰ μᾶς λανθάνουν, καὶ τότε θὰ τὴ δοῦμε νὰ προβάλλῃ σὰ νέο ἄστρο πού ἀνατέλλει καὶ σκορπίζει μὲ τις ἀχτίδες του τὸ σκοτάδι πού μᾶς ἀνησυχοῦσε.

Ἔτσι ἔγινε πάντα στὴ σφαῖρα τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ γενικά στὴ σφαῖρα τῆς ἐξέλιξης τῆς διανοίας μας. Πόσες φορές δὲν ὑπόθεσε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο γιὰ ἕνα πρῶμα ἢ ἐπιστήμη, καὶ πόσες φορές δὲ βγήκε γελασμένη; Πόσες φορές δὲ δίδαξαν τοῦτο ἢ τᾶλλο, μεγάλοι φιλόσοφοι καὶ πόσες φορές δὲν ἦρθαν ἄλλοι, πιδ προχωρημένοι ἀπ' αὐτοὺς, πού ἀπόδειξαν τὰ σφάλματά τους. Αὐτὰ ἔχοντας ὑπ' ὄψη μας βλέπουμε, πῶς ὁ νοῦς μας δὲν εἶναι ἕνα πρῶμα ἀκριβῶς καθωρισμένο, μὲ σύνορα πού δὲν μπορεῖ νὰ ὑπερβῇ, οὔτε εἶναι, ὅπως τὰ μόρια τῆς ὕλης πούναι πάντα τὰ ἴδια ἀπ' ὅτου ὑπῆρξαν, χωρὶς νὰ διαφέρῃ ἢ μορφή τους καὶ ἡ σύστασή τους, πού εἶχαν πρὶν χιλιάδες αἰῶνες ἀπὸ τοῦτη, πού ἔχουν τώρα, μένοντας ἔτσι αὐστηρὰ καθωρισμένα, μὰ ὑπόκειται σὲ μιὰ μεταβολή, σὲ μιὰν ἐξέλιξη. Διαρκῶς δηλαδὴ εὐρύνεται, ἀκολουθώντας μιὰ κατεύθυνση, μὲ ὀρισμένη τάξη ἀπ' αὐτὴ τὴ φύση τῆς κατασκευῆς του, καὶ διευθυνόμενος πρὸς ἕνα σημεῖο, πρὸς ἕνα ὄριον, ὅπως λένε οἱ μαθηματικοί. Αὐτὸ τὸ ὄριο πρὸς τὸ ὁποῖο τείνει ἡ διάνοια ἐξελισσόμενη εἶναι ἡ Ἀλήθεια, ἢ τὸ Ἀπόλυτο, ὅπως λέγεται μ' ἄλλα λόγια. Κι οὔτε ὅμως εἶναι αὐτὴ ἡ Ἀλήθεια ἢ τὸ Ἀπόλυτο αὐτὸ, ἕνα πρῶμα φανταστικὸ καὶ ἀνύπαρχτο, γιατί ἂν δὲν ἔπῃχε αὐτὴ, οὔτε ὁ δρόμος πού ὀδηγᾷ σ' αὐτὴ θὰ ὑπῆρχε, ἀφοῦ ἡ ὑπαρξη τοῦ δρόμου αὐτοῦ, μαρτυρεῖ πῶς κάπου ὀδηγᾷ, καὶ γενικά πρῶτα ὑπάρχει αὐτὸ τὸ κάπου, καὶ ὕστερα γίνεται ὁ δρόμος πού ὀδηγᾷ σ' αὐτὸ.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ δρόμος δὲν εἶναι παρὰ ἡ τροχιά τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀφοῦ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ διάνοια (ὁ λόγος), ὁ ἴδιος δρόμος εἶναι ἡ τροχιά τοῦ ἀνθρώπου, ὀρισμένη ἀπ' τὴ φύση, καὶ ἡ Ἀλήθεια εἶναι τὸ ὄριο πρὸς τὸ ὁποῖο αὐτὸς φυσικά τείνει.

Ἀθήνα Γενάρης 1223

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ἦλιε μου καὶ περῆλιε μου καὶ κοσμογυριστέ μου,
μὴν εἶδες, μὴν ἀπάντησες τοὶ τρεῖς μου θυγατέρες;
— Τὴν μιὰ τὴν εἶδα στὸ χορὸ, εἴν ἄλλη στὸ τραγοῦδι,
τὴν τρίτα τὴν καλήτερον θέλει νὰ ταξειδέψῃ,
θέλει νὰ πάῃ ἀπόπερα μὲς τὴν Ἀλεξαντρία,
νὰ ἰδῇ τις Ἀλεξαντρινές, τις Ἀλεξαντροπούλες,
πῶχουν μαλλιά τετράξανθα στις πλάτες τους οἰγμένα,
πού τὰ χενίζοῦν οἱ ἄγγελοι μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χένια.
Χίλια δίνει τοῦ καραβιοῦ τριακόσια τοῦ πελάγου,
καὶ ἄλλα σαράντα τέσσερα νὰ πάῃ μὲ τὴν τιμὴ της.
Κι ὁ ναύτης ἐθαυροῦνται καὶ ἀπάνω της ἀπλώνει,
καὶ ἐκεῖν' ἀπὸ τὸ φόβο της καὶ ἀπὸ τὴν ἐντροπή της,
βουτιά βαρεῖ στὴ θάλασσα καὶ ἐπνίγη μοναχὴ της.
Τὰ κύματα τὴ βγάλανε μὲς τὴν Ἀλεξαντρία
Πῆγαν οἱ Ἀλεξαντρινές νὰ ποιοῦν καὶ νὰ γεμίσουν.
Μάτια κορμὶ γι' ἀγκάλιασμα καὶ μέση γιὰ βελόνα,
καὶ δόντια πυκνοφυτευτὰ καὶ γλῶσσα ζαχαρενια.

Ἀπὸ τὴ συλλογὴ Κερκυραϊκῶν δημοτικῶν
τραγουδιῶν Σπύρου Καβάσιλα

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΕΝΟΣ ΓΥΡΙΣΜΟΥ

B.

3

Μοιρολάτοισσα πρόσχαρη
δαντελλένια ειρωνεία,
σ' αντίκρ' ζω σάν δάση
στής Ζωῆς τὴν ἐρμία.
Τάγα καὶ σὺ σὲ πόλεμος
πικρούς δὲν ἐνικήθης;
"Ὁχι! ἀλήθεια στὰ χέρια σου
τὸ ποτήρι τῆς Διήτης.
Ποῦν' ἴσκιος ν' ἀποκοιμηθῶ
ποῦνε πέτρα νὰ κάτσω;
κι ὅμως σάραζε μέσα μου
κι ὅμως γέλα Παληάτσο!

6

Νὰ ξυπνήσω πὼς ἤθελα
Ἵπεράνθρωπος ἄλλος!
μὰ θὰ μ' ἀφήσει τ' ὄνειρο
(ξεδιφαστῆς μεγάλος)
μαζὶ μὲ κάθε μου παληὸ
κι ἀνώφελο κιτάπι,
νι σκίσω μὲ τὰ χέρια μου
μιάς Ὁμορφιάς τὴν ἀγάπη;
Ἦ πρὸς τίς ἴδιες στρέφοντας
ἀρχές θὰ ξαναπίνω
στῶν ψεμμάτων τὸ ξέχασμα
τοῦ ἐρημίτη τὸ θρήνο;
1922 ΘΡΑΣΥΒ. Ν. ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ

ΔΟΣ ΜΟΥ

Ἄφ' τὰ σκοτάδια ποὺ μαζεύτηκαν τριγύρω μας φυλάξου.
Εἶν' ὄλο θλιψες καὶ καημοί. Τοὺς νιώθει ἐμὲ ἡ ψυχὴ μου!
Μὴ σὲ πλανέσουν οἱ κακὲς οἱ στρίγλες τους. Στοχάσου
πόσες φορτοῦνες πέρασεν ἡ βάρκα μας φτωχὴ μου.

"Ὁ! μὴν τραβᾶς μὲς στὰ πνιχτὰ καὶ μαῦρα μονοπάτια
ἕνας γκ' ρεμὸς ξάφνου θὰ βγεῖ καὶ σένα θάγκαλιάσει.
Κα' τότες, ἡ ζωούλα σου ποῦν' ἀκριβή, στὰ πλάτια
τῶν πόνων, σάν τὸ λούλουδο στὴ μπόρα, θὰ σωριάσει.

Δὸς μου τὸ χέρι σου μαζὶ νὰ βγοῦμε στὴ γαλήνη,
στὸ φῶς τῆς μέρας ποὺ ποθοῦν τόσον καιρὸ οἱ καρδιές μας.
Μὴ φοβηθεῖς. Ἡ ἀγάπη μου γιὰ σένα ποὺ δὲν σβύνει
Θὰ βρεῖ τὴ χώρα τῆς χαρᾶς ν' ἀράξει τίς ζωές μας!

Χίος

ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΟΪΖΟΣ

ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΝΕΟ ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΕ

Στὸ μέτωπό του ἡ Νιότη
θρηνοῦσε νικημένη
στὰ γόνατα πεσμένη,
κι ὁ Χάροντας βουβὸς
καβάλλα στ' ἄλογό του
ἀνέβαινε ὡς τ' ἀστέρια
μὲ ματωμένα χέρια
γελώντας ὁ σκληρός...

Δ. Α. ΔΑΝΑΛΗΣ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Στὸ περιβόλι τ' ἀνθισμένο
— Χαρὰ Θεοῦ—ἕνα Καλοκαῖρι.
Ἄγῳρι ὄνειροπλανημένο,
Λευκὸ μὲ χὰιδεψε ἕνα χέρι....

Καὶ τώρα κάθε καλοκαῖρι
Σὺν περιβόλι, σὰ διαβαίνω,
Χάδια σκορπάει τὸ δροσαέρι,
Σάν κάποιο χέρι μυρωμένο....

ΣΜΟΛΚΑ

ΖΣΗΗ ΑΘΡΩΠΙΝΟΥ

ΠΟΙΟΣ ΕΦΤΑΙΓΕ;

Χαρισμένο στὸ φίλο μου ΝΙΚΟ ΜΑΤΟΥΣΗ

Ὁ Ντοστογιέβσκη στὸ στόμα κάποιου ἀπ' τοὺς ιδιότυπους ἥρωές του βάζει τὰ λόγια αὐτά: Ἦθελα νὰ διασκεδάσω καὶ πῆγα σὲ μιὰ κηδεῖα.

Κάτι ὅμοιο θέλησα νὰ πάθω μιὰ μέρα κ' ἐγώ. Ἡ ἐφκαιρία μοῦ δόθηκε. Ἐνας γνωστός μου—ὄχι φίλος—«τελοῦσε τοὺς γάμους» του ὅπως λένε ἡ καθαρεβουσανοί. Εἶχα καιρὸ νὰ κλάψω. σηκώθηκα καὶ πῆγα. Ἡ θρησκεία δὲν εἶχε πάρει ἀκόμα τὸ λόγο· ὁ ἄσοφόρος ῥήτωρᾶς τῆς δὲν εἶχε φτάσει· εἶχε μιὰ κηδεῖα ὁ ἀληθής. Ἐτοίμοι δόθηκε καιρὸς νὰ μάθω τὰ παρασκηνακὰ τοῦ συνοικείου. Ἦταν ὅπως πάντα στὶς ἀστικές περιπτώσεις στερεότυπα, πεζά, ποταπὰ ἴσως. Γνωρίστηκαν σ' ἕνα χορὸ ἦταν πλούσια ἀφτῆ· ἀφτὸς κουτὸς· ἡ μητέρα τῆς ἔξυπνη· ὁ μπαμπᾶς τῆς κύριος «πολὺ καθὼς πρέπει». Τὶ ἄλλο χρειάζονταν;

Καταλαβαίνετε τώρα τὴ μελλάμενη ζωὴ τους. Σάν ἄκουσα ὅλα ἀφτὰ ποῦ σὲ σᾶς δώσανε τὴν εἰκόνα τῆς συζυγικῆς ζωῆς τους, ἐννοίωσα κά τοιο φρικίασμα· ἴσως γιὰ τὴ φοβήθηκα κανένα τέτοιο πράγμα νὰ μὴν πάθω κι ἐγώ. Νόμισα ὅμως πὼς ἀναμφίβολα ἔπρεπε νὰ πνίξω τὸ φρικίασμα ἀφτὸ μέσα σὲ κανένα ποτάμι δάκρυα! Ὁ διάβολε, διέτρεχα τὸ κίντυνο νὰ ἐχτεθῶ, νὰ δεξιλεφτῶ ἴσως μὲ τὴν προσκεδιασμένη φιλολογικὴ μου συγκίνηση! Φοβήθηκα μπορῶ νὰ πῶ τρώμαξα. Τὰ μάτια μου γιὰ μιὰ στιγμή χύσανε μιὰ θερμότη, μιὰ κάψα, μιὰ φλόγα, μιὰ πνοὴ λίβα ζεματιστοῦ, μέσα σ' ὄλο τὸ εἶναι μου. Ἴσως γιὰ τὴ στιγμή κείνη ἔμπαινε ὁ παπᾶς. Ἐτριξα τὰ δόντια μου. Γιατί; Ἦτανε λυγδωμένα ἀπλούστατα τὰ χεῖλιά του. Κ' ἐχτὸς ἀπ' ἀφτὸ στὰ γενεῖά του—ἀχτένιστα κι' ἐλεεινά—βρίσκονταν μερικὰ φύγουλα. Ἴσως ῥωτήστε γιατί; Ὑποθέτω γιὰ τὴν βιάζονταν νὰ «ξεκάμει» κι' ἀφτῆ τὴ δουλειά—τὴν κηδεῖα δηλαδή! Χαιρέτισε· ἔκανε μάλιστα καὶ κάποιο σημάδι· τί ἤθελε νὰ πῆ δὲν ἤξαιρα, μ' ἄφρισα. Κάθησε· σηκώθηκα. Δικαιολογήθηκα ὅπως μπόρεσα. Πὼς μπόρεσα δὲν ξαίρω, γιὰ τὴν στιγμή δὲ θυμάμε. Ἐφυγα· ὁ παπᾶς, ἡ ἀτμόσφαιρα, ἡ συζήτηση, οἱ κουρσέδες, ἡ πρόθεση νὰ κλάψω κι' ὁ ἀγῶνας νὰ μὴν κλάψω, ὁ φόβος νὰ μὴν ἐχτεθῶ, ὁ κίντυνος νὰ ξεράσω, μὲ πνίξαν, ἐπέδρασαν στὰ νῆρα, μῶφεραν μιὰ παραζάλη καὶ πολλὲς ἀνατριχίλες. Κ' ἔτσι ἡ κρυάδα τ' ἀγέρα μὲ συνέφερε· λυτρώθηκα· ἀνέπνευσα. Τὸ μυαλό μου μ' ἔφερε ὅμως στὸ καταραμένο σπῆτι. Γιατί πῆγα; Γιὰ νὰ κλάψω; Ἐκλαψα; Ὁχι. Ὁστε; Λοιπὸν; Κυνηγοῦσα ἠλίθια μιὰ φιλολογικὴ συγκίνηση. Τὶ πέτυχα; Τίποτα. Ἄ! Μὰ εἶναι ἀνυπόφορο, ἀβάσταγο. Αἶ, λοιπὸν εἶμαι ἠλίθιος. Τὶ γύρεβα; Γιατί; Ποιός; Ἴσως αἶ, ἕνα θῦμα φιλολογίας; Θύμωσα μὲ τὸν ἑαφτό μου. Μὰ εἶχα θυμώσει τόσο πολὺ ὥστε ἔκλαψα! Ναι, ἔκλαψα. Ποιὸς ἔφταιγε; ὁ Ντοστογιέβσκη ἢ ὁ γάμος; ὁ παπᾶς ἢ ἐγώ; Ἦ ὄλοι μαζύ;

~~~~~

ΝΙΚΟΥ ΣΩΤΗ

Ο ΒΔΟΜΑΔΑΣ

[Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο]

Ἄν καὶ πενιχρὴ ἢ ἐπιπλοση τοῦ δωματίου, ὅμως ἡ καθαριότητα, ἡ περιποίηση καὶ ἡ καλαιστησία, πλούσια καὶ μὲ λεπτὸ γούστο στὸ κάθε τι, μαρτυροῦσε σὲ τὸ διάβα τοῦ χεριοῦ καλῆς νοικοκυρᾶς. Δὲν εἶχαμε καμὴν ἀκόμα, κουδέντα ἀνταλλάξει πέρα ἀπὸ τὸν τυπικὸ χαιρετισμὸ στὴν ξόπορτα καὶ τίς συνειθισμένες τυπικὲς καὶ τριμμένες φράσεις, ποὺ ἔρχονται πάντα αὐτόρημητα στὸ στόμα, ἀπλῶς μονάχα γιὰ νὰ

διακόφτουν τη σιγή. Καθισμένος στο μόνο καναπέ του δωματίου αντικρυς απ' τόν έξώστη έγω, σκυμμένη σ' ένα χαμηλό ντουλάπι προστοίμαζε αναφυχτικά εκείνη, όταν είδα ένα μικρό μεταξωτό κεντημένο μαντυλάκι να φέρεται με προφύλαξη στα μάτια της κι' άκουσα έναν υπόκωφο, με βία συκρατούμενο, λυγμό! "Όσο άγνωστη κι' ά μου ήταν ή αιλία που προκαλούσε τόν πόνο της, όσο μεγάλη κι' αν ήτανε ή περιέργειά μου, όμως σεδάστηκα τή γυναίκα που πονούσε κ' έκαμώθηκα μ' επιμέλεια πώς ούτε άντελήφτηκα κάνε. Τό περιστατικό αυτό άνάτρεψε σύρριζα στην ψυχή μου τις υποθέσεις που χανε άποκρυσταλλωθή σε γνώμες, γνώμες για τήν τωρινή ψυχική σύνθεση και διάθεση της Αθηνάς, όσον άφορά τή θέση της στην κοινωνία και τις σχέσεις της και άντιλήψεις της για τό κάθε τι σχετικό με τήν οίκογενειακή τιμή και τήν ήθικη γενικά. Τήν είχα υποθέσει για μιá δεφταρμένη πειά, χωρίς ούτε χνάρι οίκογενειακού φίλτρου στην ψυχή της, όμως τ' αναφυλλητό της, όχι άσχετο με τή συναίσθησή της μαζί μου, μ' ένα χωριανό της—σ' ένα χωριό όλοι κοντολογής γνωρίζονται κι' είναι δεμένοι με φιλικές σχέσεις—μ' έκανε να δρίσκουμαι σε υπερβολική άπορία. Μου πρόσφερε γλυκό και προσπαθούσε με κόπο να δώσει στη φυσιογνωμία της όψη γελαστή, ήτανε πολύ ταραγμένη. Μόλις είκοσι χρονώ θάτανε τώρα. Είχα δυό χρόνια να τή δω από τήν εποχή, που παντρεμένη έφυγε απ' τό χωριό. Πιο λεπτή και πιο όμορφη μου φάνηκε τώρα με τή ρόζ λινομέταξη ρόμπα της και τή πλούσια μαύρα μαλιά της, που, στολίδι στο ώραίο της κεφάλι καλοχτενισμένα κι' άρωματισμένα, μου θυμίσανε τήν εποχή, που πλεγμένα σε δυό υπέρωχες πλεξίδες—με τό γούστο τό τοπικό—κρεμόντουσαν στην πολύπτυχη φούστα της.—Κάτω απ' τή λεπτή λινομέταξη ρόμπα της διαγραφόντανε καμπύλες ακαθόριστες και φευγαλέες στην κάθε κίνησή της, καμπύλες, που μαρτυρούνε σώμα όμορφο και καλοδεμένο. Η έπιδερμίδα της έχει χάσει πολύ από τήν έλκυστική μελαχρινάδα, που ό ήλιος της εποχής στο χωριό διατηρούσε πάντα φρέσκια και γλυκειά. Τό ρόδινό της πρόσωπο είχε καταντήσει χλωμό, διατηρούσε όμως ακόμη μερικά ξέθωρα ροδοπέταλα στη μαγουλά του. Τά μαύρα παιγνιδιάρικα μάτια της, λές κλειμμένα από κάποιο μάγισσας κομπολόι, μου φάνηκαν σαν ζωτικά μέσα στους παράξενους γύρω τους μελανούς κύκλους, που χανε τώρα πάρει τό χρώμα του χαλκού στη συκρατούμενα δάκρυά της. Είχα κίμει, καθώς είπα στην αρχή, τή σφαλερήν υπόθεση, πώς πολύ λίγο μπορούσε να ενδιαφέρει μιá πόρνη ή τιμή και μάλιστα ή οίκογενειακή όπως κ' ή κατάσταση των γονιών της, που της δώσανε τή ζωή και τήν αναθρέψανε. Ο ζωγραφισμένος όμως στη φυσιογνωμία της πόνος έσδυσε στο μυαλό μου τους πρώτους αυτός συλλογισμούς. Τέλος έχοντας πεποίθηση, πώς θα μπορούσα να δικαιολογηθώ για κάθε παρατήρησή μου ή έρώτηση που θα της προξενούσε διασάρεσκεια, έκοψα πρώτος έγω τή σιωπή και τή ρώτησα για τή ζωή της γενικά, με άπροσποίητο ύφος ανθρώπου ενδιαφερομένου και για τής σκέψεις της, όσον άφορά τή μελούμενη ζωή της. . . Η άπάντησή της ήτανε λιγόλογη.

— Μή μου θυμίζεις, να χαρής τις άδερφές σου—είνε ή πιο πρόχειρη έπίκληση της πόρνης για μαρτυριά της αλήθειας,—μή μου θυμίζεις ούτε τήν τωρινή ούτε τή μελούμενη ζωή μου. Η πρώτη είναι άτιμη, ή δεύτερη άόριστη κι' άβέβαιη. . . Άς πούμε καλύτερα για τά περασμένα.

— Αλήθεια, πρόστσα, τά περασμένα, ή θύμησή τους είναι πολλές φορές παρηγορικά στη θλίψη τήν τωρινή. . . . .

— Πόσο καιρό έχεις που λείπεις απ' τό χωριό; με διάκοψε άπότομα.

— Μόλις προχτές γύρισα είχα πάει για τις γιορτές του Πάσχα. Με κύταξε μ' έπιμονή και τόση ζωηράδα, που θάλεγε πώς ζητούσε να διαδάση στα μάτια μου κάτι, που σαν απ' αυτό να έξαρτώτανε ολάκαιρος ό ψυχικός της κόσμος και χωρίς καθόλου τό δλέμμα της ν' άποσπάση απ' τά μάτια μου κοιτάζοντας πάντα με προσήλωτη τέτια που έφτανε τήν άγωνία, μ' άρώτησε άποφασιστικά.

— Και; . . . . . ό πατέρας μου; . . . . . ή μητέρα μου; . . . . .

— Είναι καλά, άπάντησα, και σταμάτησα και γώ ό ίδιος άθελά μου, ενώ εκείνη άναλυμένη σε δάκρυα κι' αναφυλλητά εξακολουθούσε να μ' έρωτά για χίλιες δυό λεπτομέρειες σχετικές με τή ζωή τους με τό χωριό με τις παλιές της φιλενάδες και χίλια δυό άλλα πράγματα που σ' όλα άπαντούσα άσυναίσθητα σύφωνα με τή διατύπωση τής κάθε έρώτησής της, διατύπωση που μόνη, λές, ζητούσε να προκαλέσει ίκανοποιητικιάν άπάντησή. Είναι καλά ή Έλένη; και άπαντούσα είναι καλά ή τάδε; και πάλι. Μένει στο χωριό ό πατέρας μου; Ναι. Είχα όλότελα άφαιρεθεί και σκοτιστεί μπροστά στη ζωηρή άστραπή που μου φώτισε τά τρισάθα της ψυχής της και μου ξεφάνέρωσε ολάκαιρο θαμμένο θησαυρό οίκογενειακού φίλτρου, εκεί που νόμιζα σκοτάδι και όχετό κάθε ήθικής ακαθαρσίας και βρώμας. Συνήρθα γρήγορα και περισυλλέγοντας τις σκέψεις σκέψεις μου προσφέρθηκα με λόγια παρήγορα να τήν παραμυθίσω. Είχε και κείνη συνέρθει από τήν ταραχή της και σά νάθελε να δικαιολογηθεί εξακολούθησε:

— Και γώ δέν ξέρω πώς γράμματα έστειλα στον πατέρα μου. Όλα μου γυρίζανε πίσω κλεισμένα. Δυό τρεις φορές έστειλα χρήματα και κείνα γυρίσανε πίσω με τή δεδαίωση της Τράπεζας πώς ό παραλήπτης είναι άγνωστος. Δέν είχα κανένα τρόπο να μάθω κ' οι φιλενάδες μου ακόμα στο χωριό με ξεχάσανε. Καμμιά δέν μ' έγραψε αν και σ' όλες έστειλα γράμματα. Άνησυχούσα φοβερά. Μόνη κατάμονη στον κόσμο! Στα όνειρατά μου έδλεπα τόν πατέρα μου πάντα λυπημένο κι' άρρωστο, μιá φορά μάλιστα πεθάνενο. . . . Άλλη μιá φορά κρατούσε ένα μαχαίρι και με κυνηγούσε να με σφάζει. Όνειρατα! θά πεις! Μά έγω ή άμοιρη τους έδινα σημασία. Τό ξέρω έγινα αιλία να ζει δυστυχισμένος ό πατέρας μου, άτίμασα τ' όνομά του, τή μητέρα μου πότισα φαρμάκι μ' μήπως φταίω; μήπως ό,τι γέννηκε γέννηκε με τή θέλησή μου; Άχ! μόνος ό θεός ξέρει ν' άποδίνει δικαιοσύνη και θα τήν άποδώσει, όπου πρέπει. Πρώτη φορά, δυό χρόνια τώρα, από σένα μαθαίνω πώς ζουνε οι γονοί μου. Εύλογημένη ή ώρα που σε συναντούσα. Στάθηκες για μένα τό δασιλόπουλο του παραμυθιού. Η μόνη μου λαχτάρα ήτανε οι γονοί μου. Ζούσα σ' ένα άκεανό από υποθέσεις, που όλο στο κακό είχανε τήν αρχή τους. Τώρα γαλήνεψε ή ψυχή μου. Αν έγινα αιλία να ποτιστούνε λύπες, τουλάχιστο δέν έγινα αιλία να πεθάνουνε από τού μου είναι αρκετή παρηγοριά. Ίσως πεθαίνοντας έγω πάρω μαζί μου και τήν αιλία της θλίψης και τής δυστυχίας τους. Θά τέλειωσα μονάχη τή ζωή μου μ' ή άβεβαιότητα για τήν ύπαρξη τήν ίδια στη ζωή των γονιών μου, ή έλπίδα, ίσως μάθω γι' αυτούς, ή ιδέα ακόμη πώς ό θάνατός μου δέν έπρεπε να γίνει από τό ίδιο μου τό χέρι, γιατί θάκανα άσυχώρητη άμαρτία, όνειρα που έπλαθα μελούμενης ήσυχης ζωής σε κανένα μοναστήρι, όλα αυτά με κάνανε να διστάζω να φέρω στο στόμα μου τή μοτίλλα τό συμπλιμέ, κείνην εκεί, που τό άχρωμο υγρό της θα ξέπλυνε, μιá για πάντα, τήν άτιμιά μου! Άχ! τί ζωή! τί βάσανα! τί θλίψες! Κι άρχισε να δηγγάται με πόνο τις περιπέτειες της ζωής της, που ή περιγραφή τους θα μπορούσε να φανεϊ σαν παραμύθι.

Η ζωή μου ή περασμένη, είναι πολύ σκοτινή στη μνήμη μου και δυσκολεύομαι και ύποφέρω πολύ άνασκαλεύοντάς τη. Όμως για σένα που με νίθεις, ό πόνος μου από τήν κούραση θάνε γλυκός.

— Εύχαριστώ για τήν τιμή που μου κάνεις να μου άποκαλύψεις τόν έσωτερικό σου κόσμο, τής άπάντησα συγκινημένος. Θάτανε και για μένα ίκανοποίηση και θα άιστανόμουνα αληθινή ανακούφιση δλέποντας πώς μπορώ να θεωρηθώ φίλος και κοινωνός του πόδου σου.

— Με συγκινούνε σ' όρμίζουμε τά καλά του λόγια. Χαμήλωνε τά μάτια της και τ' ώραίο της τό κεφάλι στο δεξί της χέρι που τό άκουμπούσε στο δίπλα της τραπέζι. Στο πρόσωπό της φαινότανε ή προσπάθεια που κατάβαλλε για να συνδέση πρόχειρα τό σκοτεινό μου στη μνήμη της κομπολόγι τής περασμένης της ζωής. Και σά νάχε άρχισει νοερά τή δήγησή της συνέχισε ύστερης από ένα βαθύ άναστεναγμό:

— Οι πρώτες έντύπωσες από τήν κίνηση και τήν πολυτέλεια της ζωής σε μιá

μεγαλόπολη, τὸ βίζικό ἀλλαγία τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς μου σ' αὐτήν, οἱ πρώτες γνωριμίες μου—ὄχι ἀσχετες μὲ τὰ μελούμενά μου,—καὶ τόσες ἄλλες λεπτομέρειες, ὅσο κι' ἀν μούκαναν ἐντύπωση τότε, μένουνε ποιά εἰκόνας ξεθωριασμένες στὴ μνήμη μου, καὶ τάν-τίκρυσμά τους μοῦ προξενεῖ ἀδιαφορία κι' ἀηδία. Μένει μονάχα ὁ πόνος. Ὁ πόνος! Ὑστερ' ἀπὸ τὴν πρώτη γλυστριά ποῦ ἔκαμα στὸ δοῦρκο τῆς ἀτιμίας, συνέπεια κλω-τσιᾶς ἀπ' τὸν ἴδιο μου τὸν ἄντρα, δὲ μ' ἔμεινε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸν πόνο, ποῦ ἀπὸ τότε μεγαλώνει στὴν ψυχὴ μου. Ἡ θύμισή μου γύρω σ' αὐτόνε φτερουγίζει, κι' ἀνασκαλεύ-οντας τὸ δοῦρκο ποῦμε χωμένη ὡς τὸν λαϊμό, ἄλλο δὲν κάνει, τινάζοντας τὰ φτερά της, παρὰ νὰ μοῦ γεμίξει καὶ τὸ πρόσωπο ἀκαθαρσίες. Ἄκουσε ἀπ τὴν ἀρχὴ καὶ πὲς μου ἂ φταίω σὲ τίποτε ἀμερόληφτα καὶ μ' ὄλη σου τὴν εἰλικρίνεια. (Ἐχει συνέχεια)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

(Κ. Βάρδαρη)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΤΟ ΦΩΣ ΠΟΥ ΚΑΙΕΙ. Δ. Τανάλια.— Ἀπο-καλυπτόμεθα: Τὸ φῶς ποῦ καιεὶ μᾶς θυμίζει ἀρχαίους κλασικούς χρόνους, ποῦ τὸ πνεῦμα-ἐπιβλετο-συνήραζε-ἐδίδασκε-ἐγοήτεβε. Μᾶς θυμίζει Αἰσχύλια Δράματα-με' στὰ ὁποῖα παλεβεὶ ὀλόκληρος κόσμος ἰδεῶν Δημιουργικός: Ἄθελά μας, διαβάζοντας τὸ ἔργο ἀπτό, περνάει ἀπὸ τὸ νοῦ μαζὸλόκληρος ὁ κόσμος μὲ τοὺς ἀγῶνες του, μὲ τὴν πάλῃ καὶ τὴ σύγκρουση τῶν κοσμοθεωριῶν, παρελάβουν ὅλα τὰ μεγάλα πνεύματα ποῦ τὸ καθένα εἶτε μερικὰ εἶτε γενικὰ ζήτησαν τὴν ἀπολύτρωση τοῦ ἀνθρώπου, καθένα μὲ τὸν τρόπο του. Βλέπουμε τὶς ἐξαιρετικὲς ἀφτές φυσιογνωμίες—μὲ βαθιὰ χαραγμένα τὰ ἴχνη τοῦ πόνου στὴ μορφή των ἐπάνω, ἀπὸ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀλήθεια. Θέλησαν στὸν ἀνθρώπο—νὰ χαρίσουνε τὴν ἐφτυχία, νὰ κάμουν πειὸ λίγο πονεμένη τὴ ζωὴ του—μὰ ὅλοι ὅσοι μᾶς ἔδωσαν ἓνα ὑπεράνθρωπο συντριβήκανε ἀπάνω στὴν πραγματικότητα—καὶ δὲν εἶναι τί-ποτε ἄλλο—παρὰ οἱ τοπιστὲς καὶ ὁροματιστὲς μιᾶς ζωῆς ἀπραγματοποίητης. Πόσα καὶ πόσα σύμβολα δὲν λάτρεψε ἡ ἀνθρωπότητα ζητώντας ἄλλοτε ἀπὸ τὸ Νοῦ καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ψυχὴ—τὴ λύτρωσή της. Πόσες μεγαλοφυΐες δὲν πάλεβαν μεταξὺ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου σύμβολοι, καὶ τὰ ἔργα τους δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀπεικόνιση τῆς ψυ-χολογικῆς τῶν καταστάσεως—τῆς πάλης τοῦ διχασμένου ἑαυτοῦ των καὶ ὁ καθένας φόρ-τωσε στὴ ράχη τῆς ἀνθρωπότητας μιὰ πλάνη, ἢ μιὰ πρόληψη. Ὅλοι κ' ὅλα τὰ συστή-ματα καὶ οἱ θεωρίες ἀποτύχανε—οὔτε ὁ νοῦς οὔτε οἱ ψυχῆς εἶναι ἱκανὲς νὰ λύσουν τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς ἀνθρωπότητας—ὁ Μῶμος. Ναι ὁ Μῶμος, ὅλ' αὐτὰ τὰ σαρκάζει γιατί ξαίρει καλὰ πὼς ἀπτός εἶναι ἡ βάση τῆς ζωῆς—καὶ ἀπὸ ἀπτόν πρέπει ν' ἀρχίσουμε ζητώντας τὴν ἀπολύτρωση: Τὸ φῶς ποῦ καιεὶ χαρὶς νὰ μᾶς λέγει κάτι καινούργιο—ἀρ-πάξει τὴ ζωὴ στὴ γενικὴ της γραμμὴ καὶ μὲ δύναμη ἀφάνταστη μᾶς δίνει ἓνα ὄιορφο, ἀπὸ τεχνικὴ ἀποψη δημιούργημα γεμάτο λυρικὴ πνοή, μὰ καὶ τὴν ἀληθινὴ λύση ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴ σύγκρουση τοῦ νοῦ, ποῦ ἀντιπροσωπεύει ὁ Προμηθεὺς—τῆς ψυχῆς τοῦ αἰσθηματος, ποῦ συμβολίζει ὁ Χριστὸς καὶ τῆς πραγματικότητας τῆς ἐπιστήμης ποῦ ἀντι-προσωπεύει ὁ Μῶμος. Μᾶς δίνει τὴ λύση καὶ ἡ λύση εἶναι—ὅτι πρώτα ἀπ' ὅλα—οἰκο-νομικὴ ἀπολύτρωση—δίκαιη κατανομή τῶν ἀγαθῶν, γιὰ νὰ μπορέση ὁ ἀνθρώπος νὰ ἐξελιχτεῖ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ. Ἄν δὲ ὡς βάση δὲ θέσουμε τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, τότε ὅλα τὰλλα εἶναι ματαιοπονία:

Στὴ σαπίλα καὶ τὴ μοῦχλα τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, ἡ ὁποία ὀχυρωμένη πίσω ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο τῆς τέχνης δὲ μᾶς ἔδωσε τίποτε τὸ συγχρονισμένο—τίποτε ἔστω καὶ τ' ἀνώ-τερα ὠραία—ἔξω ἀπὸ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις. Τὸ φῶς ποῦ καιεὶ—εἶνε πράγματι πὼς ἀλη-θινὸ—ποῦ ξανοίγει δρόμους καινούργιους. Ἐργὸ ἄρτιο καὶ εἰς τέχνη τοῦ ὠραίου καὶ εἰς βάθος νοήματος, πολὺ ἀρμονικὰ συνδισσόμενα αὐτὰ τὰ δυὸ, δείχνουν τὴ δύναμη τοῦ καλ-λιτέχνη—γιατί δὲν εἶναι τοῦ καθενὸς νὰ συνδιάσει τὸ νόημα καὶ τὴ μορφή. Οἱ λόγιοί μας

ξαφνιάστηκαν. Ἀπὸ τὴ γλύκα τῶν ὄνειρων των τοὺς μέλοντας ἀθανάτους τοὺς συνέφερε, τὸ ἔχτυφλωτικὸ φῶς τοῦ Τανάλια, καὶ στὴ ζάλη των ἐπάνω τὸ κατέκριναν, εἶτε ἀπὸ συν-τηρητικότητά, εἶτε γιατί ἀνίκανοι νὰ νοιώσουν τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἔργου βρήκαν πειὸ ἔφκο-λες τῆς κατηγορίας. Μὲ τὸ ἔργο αὐτό ἡ ἑλληνικὴ λογοτεχνία ἐξελίσσεται, γιατί ἴσαμε τῶρα ἀκούγαμε καὶ διαβάζαμε κάτι ἀνοστιᾶς ποῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰν τις χαραχθῶσω. Ἡ λογοτεχνία, εἶχε κυλιστεῖ στὸ βοῦρκο της καὶ μᾶς περιέγραφε τὸ κουτσομπολιὸ τῆς πλάκας, ἢ τῆς Νεραϊσσοῦς! πουθενὰ μιὰ προσπάθεια ἀνώτερη, μιὰ δημιουργικὴ πνοή. Τὸ πολὺ-πολὺ ὅταν οἱ λογοτέχνες μας κατελαμβάνοντο ἀπὸ ποιητικὸ ὀίστρο ἐξαπολύανε ἓνα προσωπολατρικὸ ὕμνο, καὶ κατελάμβανε ἑπτὰ θέσες ὁ καθένας. Ποιοὶ θὰ κατηγο-ρήσουν τὸ ἔργο γιατί δὲν εἶναι ἀφιερωμένο στὴν τέχνη μονάχα. Ἐμεῖς τοὺς ἀπαντοῦμε πὼς μιὰ τεχνὴ στεῖρα εἶναι προωρισμένη μέσα σ' ἐνιστενὸ χρονικὸ διάστημα νὰ σβύσει, ἢ τέχνη πρέπει νὰ εἶναι συγχρονισμένη, νὰ μᾶς δείχνει τὴν ἀληθινὴ ζωὴ, προπαντ' ὅς δὲ σήμερα πρέπει νὰ συντελέσει στὴν ἀπολύτρωση τοῦ ἀνθρώπου μὴ τὴ δύναμή της, καὶ ὅταν ὁ ἀνθρώπος λύσει τὰ ζωτικότερα προβλήματα τῆς ζωῆς του, τότε, ἴσως, ἐπιτρέπε-ται νὰ ὀχυρωνόμαστε πίσω ἀπὸ τὰ ἀπόλυτο τῆς τέχνης καὶ τὸ ἀνώφελο ὠραίο.

Τὸ φῶς ποῦ καιεὶ διαιρεῖται σὲ τρία μέρη. Στὸ πρῶτο μέρος ξετυλίγεται ὀλόκληρη ἡ ὑπόθεση σένα διάλογο μεταξὺ τοῦ Προμηθεὺς—Νοῦ—τοῦ Χριστοῦ ποῦ ζήτησε τὴν ἀπολύτρωση διὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Μῶμου, τῆς σκληρῆς πραγματικότητας—τῆς βάσεως τῆς ζωῆς—γιατί ὅλα—κί ὅλες οἱ ἐκδήλωσες τῆς ζωῆς δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἀπόρροια τῶν ἐκάστοτε οικονομικῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς.—

Στὸ δεύτερο μέρος—τὸ Ἰντερμέδιο—μὲ μιὰ θαυμαστὴ λυρικὴ πνοὴ πολὺ δυνατὴ—μᾶς παρουσιάζει τὴ σημερινὴ Πολιτεία. Τὰ τραγούδια τῶν ὀκεανίδων—τῶν Σεραφεῖμ—τῆς Μάνας γῆς—τῆς Μάνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Μαγδαληνῆς μᾶς ἀπεικονίζουν ὑπε-ρόχως ὠραία—τὴ σημερινὴ Πολιτεία—τοῦ Δίξου τοῦ ἰσχυροτέρου τῆς ψευτιᾶς—τῆς ἀτιμίας—τῆς πίκρας καὶ ἀθλιότητος καὶ τοῦ ἀφαντάστου πόνου ποῦ αἰῶνες τώρα δερ-νει τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξη—γιατί παρεγνώρισε τὴ δύναμη τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν—ἐξή-τησε τὴ λύτρωση πίσω ἀπὸ διάφορα σύμβολα τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς καὶ πίσω σὲ μιὰ θερησκεία ἐνὸς ἀγνώστου Θεοῦ.

Στὸ τρίτο μέρος μᾶς φανερώνεται γυμνὴ πλέον ἡ Πολιτεία. Ἀπάνω στοὺς τόπους ποῦ πεθάνανε οἱ Θεοὶ ἠψώνει τὴ γύμνια της—καὶ τὸ γέλιο της ἀπάνω σ' ὄλη τὴ γῆς. Ἡ Πόρνη—προσωποποίηση τῆς Πέρνης Πολιτείας στὸ πνεῦμα καὶ στὴν ψυχὴ καὶ σὲ κάθε ἐκδήλωσή της.

Ἡ Πόρνη, σένα ξεχείλισμα μεθυσμένου ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τῆς ζωῆς ἀρχίζει ἓνα ἐξοφρενικὸ χορὸ καὶ μαστιγώνει ἀλύπητα τὸ Σύμπαν—γροεμίζει ἀλύπητα ὅλα τὰ παλιὰ εἶδωλα—συντριβεὶ ὅλες τὶς παλιὲς ἀξίες τῆς ζωῆς καὶ πεθαίνει ἀνάμεσα στὰ ξερίπια κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν της' μὲ ἓνα τελειωτικὸ ἀφορισμὸ ἐναντίον τῆς τέχνης,

«Ἐγὼ μαι ἡ τέχνη τῶν μωρῶν τῶν τσαρλατάνων—
ἢ τέχνη—τῶν μοιχῶν καὶ των εἰνούχων.
ἢ πουλημένη—ἢ ἀτιμασμένη
Τοῦ Μπαρὲς—τοῦ Κλαντέλ—καὶ τοῦ Ντ' Ἀνούτσι—
Εἶμαι ἢ φλογέρα ἐγὼ τοῦ Βασιλιά—
καὶ τὸ Πάσχα τῶν ἑλλήνων—

Ὁ στίχος ἐδῶ εἶναι ἀνυπόταχος ἀποδίνοντας ἀκριβῶς τὴν ψυχολογικὴν κατάσταση—λείπει τὸ κλασικὸ συγκράτημα ποῦ παρατηροῦμαι στὸ Ἰντερμέδιο—φανερώνει ὁ στί-χος μιὰ ὀλόκληρη ἐπανάσταση—ὅπως καὶ τὸ νόημα κατ' ἀντίθεση μὲ τὸ πρῶτο μέρος ποῦ συζητοῦνται ὅλα ἤρεμα. Τὸ τρίτο μέρος εἶναι αὐτὴ ἡ Ἐπανάσταση—ὑστερα ἀπὸ τὴν Πόρνη ἔρχεται ὁ Λαὸς καὶ ἀκούγεται ἡ φωνὴ του σὰ χαλασμοὺς νόσμου—ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Λαοῦ ποῦ μὲ ἀκριβῆ συνείδηση τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ζωῆς—ἔρχεται ἰσχυρὸς ἀπαιτητῆς—ὄχι μοιρολάτρης μὴ περιμένοντας ἀπὸ κανένα

Θεὸ τὴν ἀπολύτρωσίν του γιὰ τὸ ὅτι οἱ Θεοὶ πάντοτε ἦταν μὲ τὸ μέρος τῶν καίσαρων καὶ ὁ λαὸς δὲν θέλει τοὺς Καίσαρες—οὔτε τοὺς Θεοὺς πού τοὺς προστατεύουν—μόνος του μὲ τὸ φυσικὸ του ὀδηγητὴ—ὄχι κυρίαρχο ἀλλὰ ὄργανο—βάζει τὰ θεμέλια τῆς καινούριας Πολιτείας πού στηριγμένη στὴ δίκαιη κατανομὴ τῶν ἀγαθῶν θὰ μᾶς δώσει τὸ Βασίλειο τῆς ἀγάπης—Τῆς παγκόσμιας ἀγάπης τὸ Βασίλειο—ποῦνε ἡ ἀπόρροια τῆς ἀνάγκης—καὶ τῆς ἐπιστήμης—

Δὲν εἶμαι γὰρ τῆς τέχνης γένημα τῆς νέας ζωῆς ὁ πλαστογράφος ἐγὼ καὶ τέκνο τῆς ἀνάγκης. Ὑστερᾶ ἀπὸ τὰ στερνὰ λόγια τοῦ λαοῦ γίνεται μιὰ ἀγρία σιωπὴ, προμήνυμα μιᾶς καταγίδας: Στὸν τόπο πού ἔπεσε ἡ Πόρνη χαράζει ἓνα φῶς πού ὄλο καὶ δυναμώνει: Εἶναι τὸ καινούριο φῶς τῆς ἀτρόμητης ἀνθρωπότητας πού μᾶς φωτίζει ἀπὸ μακρὰ—δείχνοντας τὰ σκοτάδια τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς καὶ καθαρίζοντας τὴν ἀμαρτωλὴ ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου:

Αὐτὸ σὲ γενικὲς γραμμὲς τὸ ὑπέροχο ἔργο τοῦ κ. Τανάλια. Κολοσὸς τέχνης καὶ βάθους πού μόνο ἓνας ἀληθινὸς καλλιτέχνης σὰν τὸν Τανάλια μπορούσε νὰ συνδιάσει.
26 τοῦ Μάρτη 1923.
Ν. ΜΑΤΟΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

«Pedro Gazas». Ἐνα δῆγμα τοῦ Φώτη Κόντογλου πού ἐξέδωκε σὲ δέφτερη ἔκδοσις ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Χ. Γανιάρη. Σοφοκλέους 3 Ἀθήνα. Τὸ δῆγμα τοῦτο γιὰ μένα, εἶν' ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ διαλεχτὰ δημιουργήματα τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Εἶν' ἓνα ἔργο, πού θὰ καταλάβει τὴν πρώτη, χωρὶς ὑπερβολή, θέση στὴ δηγηματογραφία μας. Τόση δύναμη ἔχει μέσα του, μὲ τέτιο ὕφος ἐξαιρετικὸ εἶνε γραμμένον, πού διαβάζοντά το καὶ μάλιστα τὴν νύχτα σὰν ὅλα τὰ στοιχεῖα μαίονται, τραβιέσαι μὲ τρομαχτικὴ δύναμη στὸν παράδοξο κόσμον του, γιὰ τὸ ὅλο καὶ ὄλο τὸ δῆγμα δὲν εἶνε τίποτ' ἄλλο, παρὰ μιὰ παράδοξον, ὡς τὴν ποῦμε, ἱστορία, ἐνὸς πού ἐξῆσε 300 χρόνια. Λέγω, σὰ διαβαστεῖ μιὰ νύχτα καταγίδας γιὰ τὸ νομίζω πὼς γιὰ νὰ νιώσει κανεὶς ἓνα βιβλίον βαθύτερα πρέπει καὶ νὰ τὸ διαβάσει μιὰ κατάλληλη ὥρα, μιὰν ὥρα πού καὶ ἀπτὴ νὰ βοηθᾶ τὸν ἀναγνώστη σὲ νὰ μπεῖ σὲ βαθύτερες του ἐννοιες. Ὁ Φώτης Κόντογλου ἀν καὶ μὲ πρώτη ματιὰ μᾶς φαίνεται, πὼς σὲ τὸ ἔργο του τοῦτο ξενίζει καὶ μάλιστα παρὰ πὼς ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη τοῦ Ροε, ἢ καὶ ἄλλων δασκάλων τῆς δύσης, ὅμως βαθύτερα ἐξετάζοντάς τον, δὲ βλέπουμε παρὰ μιὰ μικρὴ, σκεδὸν ἀνεπαίσθητη ξενικὴ ἐπιρροή στὸν Pedro Gazas του, πού δὲν μικραίνει καθόλου τὴ μεγάλῃ του ἀξία ὡς λογοτέχνη καὶ μάλιστα ἐνὸς μεγάλου δημιουργοῦ λογοτέχνη, πού ἀνοίγει καινούριον δρόμον στὴ δηγηματογραφία μας, ὡς καὶ γιὰ τὸ ὄχι, ἀρχηγὸν σχολῆς. Πιστέβω πὼς τὰ Μακ. Γράμ. θὰ φιλοξενήσουνε γνώμες πού πλατύτερα θὰ ἐξετάσουνε τὸ ἔργο τοῦτο καὶ θ' ἀναλύσουνε πιὸ ἐχτεταμένα τὸ ὕφος του, τὴν δυνάμει του, τὴν φαντασίαν του, πού εἶνε ὅλα πρωτότυπα καὶ πολὺ περιέργη, πρωτοφανὴ γιὰ τὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.
Ρ. Χ.

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΦΣΤΡΟΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ. Τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸ δὲ βλέπουμε καὶ στὴ γερμανικὴ φιλολογία τὸν τελευταῖον καιρὸ, ὅπως καὶ στὴ Γαλλικὴ καὶ στὴν Ἰταλική. Ἄν ἐξαιρέσουμε τὸν ἀφστριακὸ ποιητὴ Antoin Willdgans καὶ τὸ γερμανὸ δημοσιογράφον Sinitzler, ὅλοι οἱ ἄλλοι μπορούσιν νὰ χαρακτηρισθῶν ὡς δημοσιογράφοι πλὴν τοῦ, παρὰ ὡς λογοτέχνες. Τὸ «gedichte» τοῦ Willdgans πού ἐκκλωφόρησε τώρα τελευταῖα μᾶς δίνει ὅλη τὴν πλούσιαν ψυχὴν τοῦ ποιητῆ. Ἐνα φῶς θαμπό, ἓνας τόνος ἐλαφρὸς σὰν παράπονον μικροῦ παιδιοῦ χαρακτηρίζουν τὰ τραγούδια του. Τραγουδάει τὴ φύσιν, τὴ γυναικίαν, μὲ πολὺ ταπεινωτικὴν ἰδέαν γιὰ δάφτην, καὶ πλὴν πολὺ τραγουδάει τὸν ἑαυτὸν του, τὴν ψυχὴν του. Νὰ ἓνα 4 σ τ ι χ ο ἀπ' τὴ συλλογὴν του αὐτῆ: (τὸ μεταφράζουμε πρόχειρα).

«Wie ein weitwüendes Tier
flücht ich, mein blü das rind...
niemand spricht rü mir
nur Regen ünd Wiend...»

Σὰν κανένα θερὸ πηλωμένο
φέβω ἐγὼ, τὸ αἷμα μου τρέχει...
Κανένας δὲ μιλάει σὲ μένα
μόνο ἡ βροχὴ καὶ ὁ χειμῶνας...

Τὰ «Ποιήματα» ἀπτὰ τοῦ Βίλλντγκανς, κατατάζουν τὸν ποιητὴν στὴ σειράν τοῦ Heine καὶ τοῦ Lenau **σύμφωνα μὲ τὴ Γερμανικὴ κριτικὴ.**

Ἄπ' τὰ ἔργα τοῦ Schnitler ξεχωρίζουμε τὸν «Mörder» του. Ἐνα ὁμάντζο συγχορηγισμένον, γαμμένον μὲ ψυχολογικὴ ἀκρίβεια καὶ τεχνικὴ δύναμη. Ὁ τύπος τῆς κόρης πού ἀγαπᾷ μὲ τόση ἀποτυχία τὸν ἔρωτα, εἶνε τόσο τέλεια ψυχολογημένος καὶ τόσο τεχνικὰ ἀποδομένος ὥστε τὶς στιγμὲς πού τὸ διαβάσει κανένας ἀφαιρεῖται καὶ νομίζει πὼς πραγματικὰ ἔχει μπροστά του τὸν παράξενον ὅσον καὶ συμπαθητικὸν ἀφτὸν τύπον....

Ἄπ' τοὺς ἄλλους μπορεῖ νὰ βγάλῃ κανένας μὲ μεγάλη συγκατάβαση, τὶς κριτικὰς τοῦ Kellermann καὶ τὴ μελέτην γιὰ τὴ ζωγραφικὴν τοῦ Lehner....

ΙΤΑΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ. Τὰ «πρωτόλεια» τοῦ Micket-Agelo πού ἐκδοθήκανε τάρα τελευταῖα μᾶς δείχνουν μιὰ πολλὴ μεγάλη μελλοντικὴ ἐπιτυχία.

Ἄπ' τοὺς καλιότερους στὴν Ἰταλία ξεχωρίζει καὶ θὰ ξεχωρίζῃ πάντα ὁ D' Annunzio. Ἐργα του δραματοποιούνται καὶ παίζονται στὰ Κινηματογράφον τῆς Ἰταλίας πού ὅλος ὁ κόσμος, θαυμαστὲς του, τρέχουν νὰ τὰ ἴδωσιν. Εἶνε ἀλήθεια πὼς πολὺ ἔχει ἐπιβληθῆ ὁ ποιητὴς ἀφτὸς. Περονώντας κάποτε ἀπ' τὴν Ἰταλίαν ἔτυχε νὰ κουβεντιάσω μὲ τὸν Ἰταλὸ δημοσιογράφον Corrini τὸ χρονογράφον τοῦ «Il piccolo» Μοῦ ἔλεγεν πὼς ὁ D' Annunzio εἶνε ὁ νέος Dante τῆς Ἰταλίας.

ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΣΕΧΟΣΛΑΒΑΚΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ. Πολὺς λόγος ἀκόμα γίνεται στὰ ξένα περιοδικὰ γιὰ τοὺς νέους Ἰσπανοὺς καὶ Τσεχο-σλοβάκους λογοτέχνες. Ἡ ἀλήθεια εἶνε πὼς ἀναφανήκανε πολλοὶ καὶ ἡ Ἰσπανία ἔχασε γιὰ πάντα τὸν Τερβαντὲς τῆς καὶ ἡ Τσεχοσλοβακία τὸν Kallan τῆς. Ὅλοι ἀφτοὶ οἱ νεώτεροι χωρὶς νὰ ξεχωρίζουμε κανένα δὲν ἔχουν τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸ νὰ μᾶς ἐπιδείξωσιν.
Α. Α. Α.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἡ «ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ» διαμαρτυρήθηκε σ' ὄλο τὸν Εβροπαϊκὸν καὶ Ἀμερικανικὸν περιοδικὸν τύπον γιὰ τὴν φρικτὴν καὶ ἐλεεινὴν κατάστασιν τῶν αἰχμαλώτων μας πού μᾶς ἤρθανε, γυμνοί, μισοκτικισμένον, σωστὰ ἀθρόωπιν φάσματα. Συμμερίζομαστέ τὴν ἐνέργειάν τῆς καὶ ἐπικαλούμαστέ τὴν προσοχὴν καὶ τὸν σιγματισμὸν τῆς ἀπάθροπης ἀφτῆς κατάστασιν ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν περιοδικὸν τύπον, μὲ καὶ ἀπὸ κάθε ἡμερῖαν, κάθε φίλον ἀναγνώστην μας τοῦ ἐξωτερικοῦ, παρακαλῶντας σύχροναν νὰ καταβάλουνε κάθε δυνατὴ ἀθροπιστικὴ ἐνέργειαν τουλάχιστον γιὰ τὸ φελοσ τῶν ὑπολειπόμενων αἰχμαλώτων πού παραμένοντες μὲ τέτιες συθῆκες ζωῆς στὰ βάθια τῆς Μικρασίας θὰ βρῆσκονε, χωρὶς ὑπερβολή, κάθε μέραν τὸ σκληρότερον θάνατον ἀπὸ τὶς μύριες κακουχίας, στέρησες, γυμνίες κ. ἄ.

Τὸ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟΝ δασκαλικὸν συνέδριον στὴ συνεδρίασιν τοῦ Ἀπριλίου συνέταξε ψήφισμα γιὰ νὰ ὑποβάλλῃ στὴν Κυβέρνησιν πού προτείνει 1) «Νὰ εἰσαχθεῖ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. 2) Νὰ καταργηθοῦν οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα καὶ ν' ἀντικατασταθοῦν δι' ἐνὸς σημείου. 3) ἡ γραμματικὴ νὰ διδάσκειται εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον». Πρέπει τοῦτο ἰδιαίτερα νὰ σημειωθεῖ, γιὰ τὴν πρώτη φορὰ ὁ δασκαλικὸς μας κόσμος προβαίνει σὲ τέτιαν ὀρθογραφικὴν ἀπόφασιν, πού πρὸς τιμὴν του, θὰ θεωρηθεῖ, χωρὶς ὑπερβολή, μιὰ πό τιν σημαντικότερες ἐκδοῦλεψες στὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Θυμᾶστέ τὴ ἴσαντε οἱ δασκάλοι μας δὴ καὶ κάμποσα χρόνια; Σχολαστικοὶ, γραμματοδασκαλοὶ, στενῆς ἀντίληψης, ἀμόρφωτοι καὶ δεμένοι στοὺς προγονικοὺς τάφους. Ὅμως νὰ τοὺς σήμεραν. Ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὶς πρόληψες, ἀπὸ τὴν μοῦχλαν καὶ ὀπισθοδρομισμὸν, ὑψώνουνε λέφτεραν καὶ παλικαρίσια, μὲ τὸ θάρρος τῆς γνώμης τους, τὴν παντιέρα τῆς Ἀλήθειας. Δείγμα πελώριον πλατιάς ἀντίληψης, γενικῆς μόρφωσιν, δείγμα τρανὸν τοῦ συγχορηγισμοῦ πρὸς τὶς νέες ἀρχές, τὶς νέες ἰδέες. Δὲν ἔξορουμε τί σκεπτεται ἡ Κυβέρνησιν, ὅμως ὅτι καὶ νὰ σκεπτεται τὸ ζήτημα εἶνε λυμένον. Σήμεραν δὲν ὑπάρχει σκεδὸν ἀθροπος νέος, μάλιστα μορφωμένος, πού νὰνε καθαρεβουσιάνος. Τὰ γλωσσικὰ στρατοπέδα καταγίτανε πιά ἱστορικὰ πράγματα, γιὰ τὸ μόνον οἱ γέροι μας τὰ κρατᾶνε ἀκόμα καὶ... λίγοι εὐτυχῶς ἀναχορηγισμένοι νέοι, πού ἡ σκέψιν τους μυρίζει μούχλαν. Ἡ σημερινὴ γενιά ζητάει σχολιὰ μορφωτικὰ ὄχι νὰ τῆς μαθαίνωσιν τὸ χέρι-χεῖρον, τὴν μύτην-ῤίς, τὸ πόδι-πούς, τὸ ψᾶρι-ἰχθύς, τὸ σκυλί-κύων καὶ τὰ τέτιαν γελοῖαν ποῦνε ἀπειρος ὁ

ἀριθμὸς τους, μὰ θέλει σχολιά, πὺ νὰ βρεῖ σ' ἀπτά τὴν ἀληθινὴν καὶ θετικὴν μόρφωση, γιὰ νὰ πλουτιστεῖ μὲ γνώσεις πὺ ἄβριο θὰ τῆς φανῶνε χρήσιμες στὴν κοινωνία, χρήσιμες στὴν ἀλή τῆς ζωῆς. Τὰ ἴα τὰὰ καὶ τὶς προγονολατρείες, τὶς χαρίζει στὸς προγονόπληχτους νὰ τὰ χαίρονται μαζὶ μὲ τὴν «οὐρανίαν γλώτταν τῶν προγόνων» καὶ μὲ τὰ καλά τῆς. Ἡ καινούργια γενιὰ ἔχει τὸ δικὸ τῆς τὸ δημιούργημα, πὺνε καὶ γνήσιο γένημα τῶν πατέρων τῆς. Ἀπτό τῆς ἀρκεῖ, ἀπτό θ' ἀναδείξει καὶ σ' ἀπτό θὰ φορέσει τὴν πορφύρα τῆς αἰγλῆς πὺ θὰνε ἴσως, καὶ πρέπει νὰνε, ἀνώτερη ἀπὸ ἐκεῖνη τῶν προγόνων τῆς. Ἐχει βαθία νιώσει ὅτι ἀπ ἀπτό τὸ φυσικὸ Νόμο εἶνε ἀδύνατο νὰ ταϊριάσει, νὰ συβιβαστεῖ, ὁ τάφος μὲ τὴ ζωὴ καὶ πὺς τὸ πεθαμὲνο εἶνε γιὰ πάντα πεθαμὲνο μακάρι νὰνε καὶ τὸ πὺ ἀνώτατο ἀνθρώπινο δημιούργημα, γιὰπτό πηγαίνει μὲ τὴν ἀμετάσφρητη ἀπόφαση νὰ δημιουργῆσι τὰ δικὰ τῆς «ἔγχριτα χρόνια» τὸ δικὸ τῆς «Παρθενάνα».

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ δὲ νομίζουμε ἄσκοπο νὰ ποῦμε καὶ μεῖς γιὰ τὸ ζήτημα τῆς Ἰδρυσης Ἀκαδημίας πὺ τελεφραία ξαναβῆκε σὲ συζήτηση. Ἐχομε τὴ γνώμη, πὺς δὲν εἶναι τόρα καιρὸς γιὰ τέττα πράματα· καὶ γιὰτὶ δὲν ἦμαστε στὰ καλά μας ἀπὸ τὸ κομματικὸ φάγωμα καὶ τὸ πιότερο, γιὰτὶ μὰς περιτριγυρίζουνε μύρια σοβάρὰ ζητήματα, πὺ ἀφορᾶνε ἀπτή τὴν ὑπαρξὴ μας ὡς Κράτος. Ἄλλωστε δὲ βλέπουμε σὲ τί θὰ μὰς ὠφελήσουνε οἱ ἀκαδημαῖκοι. Τὶ κάνανε ἴσαμε τόρα οἱ ἀριστοῦχοι γιὰ νὰ πύρουμε παραδείγμα; Ἐχομε ἄλυτο τὸ σπουδαιότερο ζήτημα, τὸ γλωσσικὸ, πὺ ἀπ' ἀπτό ἐξαρτᾶται ἡ ὑπαρξὴ τῆς λογοτεχνίας καὶ γενικὰ τῆς Μορφωτικῆς κίνησης στὸν τόπο μας καὶ βλέπουμε πὺς ὅτι ἔγινε καὶ γίνεται γιὰπτό, προέρχεται ἀπὸ ἀνεπίσημα κρόσωπα καὶ ὀργάνωσης. Οἱ ἀριστοῦχοι μὰς ἀρκοῦνται στὸ νὰ φέρνουνε τὴν ἀλυσίδα! Ἐκεῖτα ποιοὶ γενήκανε ἀριστοῦχοι; Ἀφαιρέστε διὸ τρεῖς ἀπὸ τοὺς ἀριστοῦχους τῶν γραμμάτων καὶ θὰ δῆτε πὺς οἱ ἄλλοι, καλά καλά καὶ τὴ μετριότητα ἀκόμα δὲν συγκεντρώνουνε. Θὰ συβουλέβαμε, ἔχοντας ὑπ' ὄψη μὰς τὴν πείρα τῶν ἄλλων ἐθνῶν, πὺ μὰς λέει πὺς τιτλοῦχοι γίνονται ὄχι οἱ ἄξιαι κ' οἱ ἱκανοὶ, μὰ οἱ ἐπιτήδιοι, νὰ λείπανε ἀπὸ μὰς ἀπτόι. Θάχομε καὶ τ' ὄφελος ν' ἀπαλλαγόμεν ἀπὸ τὴν κακὴ συνήθειαν, νὰ σεργιῶμαστε ἀπὸ τοὺς μικροῦρωπους ἀξιωματοῦχους, πὺ 99 ο)ο θὰνε συντηρητικὰ στοιχεῖα, μικρὰ καὶ ταπεινὰ, ἐναντίνα πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς χωρὶς ἀξιώματα, μὰ μεγαλοῖδεάτες, πὺ μὲ τὴν ἴδια ἀναλογία θάνεοι μελλοντικοὶ ὀδηγητὲς τῶν λαῶν.

ΑΠΟ ΤΟΥΤΟ τὸ φύλλο ἐγκαινιάζουμε τὴν ξένη λογοτεχνία πὺ θὰ μὰς τὴν τηρεῖ ὁ φίλος καὶ συνεργάτης μὰς κ. Δημ. Α. Δανάλης. Ἐλπίζουμε πὺς πολλὴ γλήγορα θὰ μπορέσουμε νὰ προστέσουμε κάμποσ' ἀκόμα φύλλα στὰ «Μακ. Γράμματα» κ' ἔτσι πλουτίσουμε καὶ ποικίλλουμε τὴν ὕλη τῶν, παραθέτοντας διάφορες ἐπιστημονικὲς μελέτες ὅπως, γλωσσολογικὲς, εκπαιδευτικὲς, φιλοσοφικὲς κ. ἄ. καὶ καλλιτεχνικὲς γιὰ τὴν ζωγραφικὴ, μουσικὴ κ. ἄ.

Μὲ τὴν ἐφκαιρία τούτη δηλώνουμε, πὺς τὰ «Μακ. Γράμματα» εἶνε—λέφτερο Βῆμα.—Ἀντιπροσωπεύουνε τὶς γνώμες τοῦ μόνου ὅσα δὲ φέρνουνε ὑπογραφή. Ὁ καθ' ἑνας πὺ γράφει ἐκφράζει τὴν προσωπικὴν του τὴ γνώμη κ' ἔχει καὶ τὴν ἐφθύνη τῆς. Δὲν ἐξαιροῦμε μητε ἀπτό τὸ διεφθυτὴ μὰς.

ΣΤΗΣ 29 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ δόθηκε στὸ θέατρο; «Πάνθεο» μιὰ συναβλία τῆς κ. Λυδίας Λιλίνας μὲ τὴν σύμραξη τῶν δίδων Μ Δόσκου καὶ Κ. Χατζημιχαῖλ (τραγοῦδι) τῶν κ. Χ. Δέλλα καὶ Γκοριτόσανη (βιολί) τοῦ κ. Ἄψη (βιολοντσέλο), τοῦ κ. Εὐαγγέλου (βιόλα) καὶ τοῦ κ. Κοντοῦ (πιάνο). Διὸ καλά λόγια μποροῦμε νὰ ποῦμε πὺς ἀξίζουνε στὴν κ. Λυδία Λιλίνα, γιὰ τὴν τεχνικὴ ἀπόδοση τῶν τραγοῦδιῶν τῆς ἄν καὶ ἡ φωνὴ τῆς μὰς φάνηκε, καὶ θὰ εἶνε βέβαια, πολὶ σκληρῆ. Καλοῦστακα σκετικὰ τραγοῦδησε κ' ἡ δίδα Δόσκου. Ἡ δίδα Χατζημιχαῖλ, ἐπίσης· θὰ τῆς συστήναμε μονάχα λίγη προσοχὴ στὴν παρουσίασὴ τῆς. Ὁ καλλιτέχνης πὺ βγαίνει στὴ σκηνὴ δὲ φτάνει στὸ νὰ ἐφχαριστήσῃ τὸ ἀκροατήριον μὲ τὴν τέχνην του ἢ τὴ φωνὴν του, εἶνε ἀπαραίτητο νὰ συμμορφωθεῖ γιὰ τὴν καλαιστηρικὴν τοῦ ματιοῦ καὶ μὲ τοὺς καλλιτεχνικοὺς κανόνες ὅσον ἀφορᾶ τὴν παρουσίασὴν του, στάση, ἠθοποιία κ. ἄ. Ἀπὸ τὸν κ. Δέλλα εἶμαστε πολὶ ἐφχαριστημένοι. Τὸ νέο ἀπτόνε βλέπουμε νὰ τὸν διακρίνει κάποια τεχνικὴ πνοή, νὰ κατέχει τὸ βιολί του καὶ ἄ αἰστᾶνεται ὅ,τι παίζει, προσόντα πὺ μὰς λένε πολλὰ γιὰ τὸ μέλλο του. Γιὰ τὸν κ. Ἄψη, ἀλίμονο! δὲν ἔχομε κανένα καλὸ λόγο. Τέτιο τσέλο καλύτερα νᾶλειπε. Ἐπίσης δὲ μὰς ἐφχαρίστησε ὁ κ. Κοντὸς, τὸ λέμε μὲ λύπη μὰς, γιὰτὶ γιὰ τὸν κ. Κοντὸ ἔχομε καλύτερην ιδέα. Γενικὰ μὰς ἀρέσανε τὰ κουαρτέτα, πὺ ἀποδοθήκανε πολὶ καλά.

ΓΙΑ ΤΗ μεγάλην συναβλία τῆς κ. Στέλλας Κοκκίνης δυστυχῶς πολλὴ λίγα καλά λόγια μπορέσαμε νὰ βροῦμε, μάλιστα καὶ τὰ πιότερ' ἀπ' ἀπτά, συγκεντρώνονε τὸ καλὸ ταλέντο τοῦ κ. Δ. Κουταβά. Ἡ κ. Κοκκίνη μὰς τραγοῦδησε ὁποσδήποτε καλά, ὅμως ὄχι σὴν πρόσωπο, πὺ συγκεντρώνονε τὴν πρῶτη θέση στὴ συναβλία. Ἡ ἀπαγγελία τῆς Ἀδας Ε. Σούπαση μὰς θύμισε τὶς μαθητικὲς τοῦ δημοσκειπτεῖ σα διορθώσετε τὸ δάφτερο μέρος γιὰτὶ δὲ βγάζουμε νόημα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Σωτ. Γάροδ' Ἀθήνα. Γόδιγγημα καλὸ, τόποίημα ὄχι. Τα κ. Σταμ. Θ)κη Πρέπει νὰ σᾶς δοῦμε. Αἰμ. Ἄλεξ. Θεογίνης. Δυστυχῶς δὲν ἐγκρίνεται. Ρεν, Φίλοσ. ἦθη. Καλὸ μὰ θέλε νὰ τὸ ἐπεξεργαστῆτε ἀκόμα. Γιαν. Κογγιούλ Πειραιᾶ. Ἡ ἀνάμνηση καλὴ, οἱ ἀντίπαλοι δὲ μὰς ἀρέσανε. Κωστ. Γαροδ. Ἀθήνα. Δυστυχῶς κανένα δὲ μὰς ἄρεσε. Β Ἀνθ. Βόλο. Μόνον τὸ «Γιῶτα» καλὸ πὺν θὰ δημοσκεπτεῖ σα διορθώσετε τὸ δάφτερο μέρος γιὰτὶ δὲ βγάζουμε νόημα.

ΤΑ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» ἐκδίδονται ἀπὸ μιὰ συντροφίᾳ πὸν τὸ κάθε μέλος τῆς προσφέρει 10—25 δραχμὲς κάθε μῆνα γιὰ τὴν οικονομικὴ συντήρησίν του·

Γραφεῖα Ἐγνατίας 351.

Διευθυντῆς
ΡΑΔΟΣ ΧΑΤΖΗΝΑΣΗΣ

Τὸ φύλλο δρ. 2.

ΣΥΔΡΟΜΕΣ Ἐσωτερικοῦ Χρονατικῆ δρ. 20.—Ἐξάμηνῃ δρ. 10—

ΛΗΘΩΣΗ. Οἱ φίλοι ἀναγνώστες πὸν λαβαίνουνε ἀπόδειξές μας παρακαλοῦνται νὰ φροντίζουνε καὶ μᾶς στέλνουνε τὰ χρήματα, γιὰτὶ ἄλλιῶς θὰ πάβουμε τὴν ἀποστολὴ τοῦ φύλλου μὴ μπορώντας ἀπ' ἄφτα τὰ οικονομικά μας νὰ κρατᾶμε ἀνοικτοὺς λογαριαμοὺς. Οἱ ἐπιστολές, ἐπιταγές καὶ ὅτι ἄλλο στὴ διέφθυση τοῦ περιοδικοῦ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ μνημιαῖο περιοδικό. Διευθυντῆς Παν. Ἀβούρης. Γραφεῖα Πλατεῖα Σολωμοῦ 3, Ζάκυνθος.

ΕΣΠΕΡΟΣ μνημιαῖο φιλολογικὸ περιοδικό, Σύρα. Διευθ. Γιάν. Μπαρώνας Βελ. Φρέσης.

ΦΛΡΟΣ δεκαπενθήμερο φιλολογικὸ περιοδικό. Γραφεῖα ὁδὸς Σίδι Μιτουάλι ἀρ. 30, Ἀλεξάνδρεια. Ἐκδότης Ν. Μεταξάς, Μ. Κωβαῖος καὶ Σια.

LIBRE Γάλλο-ἑλληνικὸ περιοδικό. Διευθυντῆς LOUIS ROUSSEL. Γραφεῖα ὁδὸς Σίναβ1, Ἀθήνα.
ΚΟΙΝΟΤΗΣ ἑβδομαδιαία πολιτικὴ ἐπιθεώρησις. Διευθ. Ντίνος Μαλούχος. Ἀθήνα ὁδὸς Μητροπόλεως 44.

Ὁ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ μνημιαῖο περιοδικὸ διευθυντῆς Δ. Ζακυνθινός Ληξούρι Κεφαλληνία.

ΛΝΘΩΝ φιλολ. περιοδικὸ δεκαπενθήμερο. Διευθυντῆς Γ. Λευθεριώτης, Κέρκυρα.

ΧΑΡΑ ἑβδομαδιαῖον φιλολ. περιοδ. Διευθυντῆς Ν. Ἄδωνις Χανιά Κρήτης.

L'europa orientale μνημιαῖο περιοδικὸ ὄργανο τοῦ Ἰνστιτούτου γιὰ τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην. Γραφεῖα Via Nazionale 89 Ρώμη Ἰταλία.

ΑΡΓΩ λογοτεχνικὴ τεύχη. Γραφεῖα RUE STAMBOUL 13 ALEXANDRIE.

ΜΟΥΣΑ μνημιαία ἔκδοσις. Γραφεῖα ὁδὸς Πραξιτέλους 8, Ἀθήνα. Διευθυντῆς Νάσος Χριστίδης, Π. Γ. Καλλιγὰς, Γ. Μ. Παναγιωτοπούλου.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ & ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ὁδὸς Ἐγνατίας, ἀριθ. 351. — ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Θὰ βρῆτε ὅλα τὰ σχολικὰ—φιλολογικὰ—ἐπιστημονικὰ βιβλία. Ὅλα τὰ χαρτοπωλεϊακὰ εἶδη σὲ τιμὲς ἀσυναγώνιστες, μικρότερες ἀπὸ κάθε ἄλλο κατάστημα τῆς Θεσσαλονίκης.

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΕΜΜ. Β. ΜΑΝΟΣ

Στὰ Χατζῆ Ὅσμαν — ΘΕΣΣΑΛΟΝΚΗ